

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
พระราชทานสัมภาษณ์เกี่ยวกับ
หลักการทรงงานพัฒนาประเทศของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชวโรกาสให้ **ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล** เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ในฐานะประธานที่ปรึกษาคณะทำงานจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติ “พระมหากษัตริย์นักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา” นำคณะผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และทีมงานจัดทำหนังสือฯ อันประกอบด้วย นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ นางเพ็ญจา อ่อนชิต นายปรเมธี วิมลศิริ นายสุทิน ลีปิยะชาติ นางสาวกัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง และนางจันทร์ทิพย์ ปาละนันท์ เข้าเฝ้าทูลละอองพระบาทเพื่อขอพระราชทานสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการทรงงานและแนวพระราชดำริในการพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และประสบการณ์ที่โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔ ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา

สำนักงานฯ รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ที่ได้รับพระราชทานสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอันทรงคุณค่ายิ่ง เพื่อเผยแพร่ให้หน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ได้ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และดำเนินตามรอยพระยุคลบาทโดยนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศต่อไป

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับหลักการทรงงานพัฒนาประเทศ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งขอน้อมอัญเชิญมาดังนี้

ทรงแก้ไข้ปัญหาให้ประชาชน โดยใช้องค์ความรู้

เรื่องหลักการทรงงานและแนวพระราชดำริ ในการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสที่เผยแพร่เป็นที่รู้ทั่วไป หลักกว้างๆ ของพระองค์คือ เมื่อพระองค์ทอดพระเนตรว่ามีสิ่งอะไรที่ควรปรับปรุงได้ดีกว่านี้ ทำประโยชน์ให้เจริญรุ่งเรืองได้มากขึ้นกว่านี้ หรือประชาชนยังมีปัญหาความทุกข์ในพื้นที่แบบนี้ จะทำอย่างไร โดยพระองค์จะทรงใช้ความรู้ที่มีอยู่แล้ว หรือหากยังทรงไม่มีความรู้ในสิ่งที่คิดว่าสำคัญ พระองค์จะทรงหาความรู้ โดยทรงศึกษาและสนทนากับผู้รู้ต่างๆ แล้วนำมาประยุกต์ปรับปรุง ด้วยความตั้งพระราชหฤทัยที่จะทำประโยชน์ให้แก่ประชาชน พระองค์เองจะทรงลำบากเดือดร้อนอย่างไร ก็ทรงไม่สนพระทัย ถ้าทรงเห็นว่าดีแล้วก็ต้องเข้มแข็งพอที่จะทำ หากว่ามีปัญหาหรือใครว่ามา ก็ทรงต้องมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ไม่ใช่ว่าพอมิปัญหาที่หลักเลียงไปต้องอดทน ตั้งใจ ระมัดระวัง และรอบคอบ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสั่งสมความรู้พื้นฐาน โดยทรงเรียนรู้จากการคุยกับเจ้าหน้าที่ที่ถวายนงานในเรื่องต่างๆ จากนั้นทรงค่อยๆ สร้างองค์ความรู้ของพระองค์เอง หลังจากทรงทำนานๆ ก็ทรงมีประสบการณ์จนทรงประเมินราคาโครงการได้เลย

ทรงใช้ความรู้อย่างบูรณาการ... มิได้ทรงตั้งทฤษฎีไว้ก่อน

นอกจากนี้ทรงนำความรู้และวิชาการต่างๆ มาใช้ร่วมกัน หรือที่สมัยนี้เรียกว่า “บูรณาการ” ไม่ทิ้งแง่ใดแง่หนึ่ง อย่างเช่น เรื่องอย่างนี้ในแนววิศวกรรมศาสตร์ทำได้ แต่ว่าอาจจะไม่เหมาะสมในเชิงเศรษฐศาสตร์ หรือเหมาะสมดีในเชิงเศรษฐศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ แต่ไม่เหมาะสมกับความสุหรือความเจริญก้าวหน้าของประชาชน ก็ไม่ได้

เมื่อพระองค์เสด็จฯ ไปพบประชาชนที่ทุกข์ยาก ทรงช่วยได้ก็จะช่วยทันที พระองค์ไม่ได้ตั้งทฤษฎีไว้ก่อน แล้วทรงทำตามทฤษฎีอย่างทฤษฎีใหม่ หรือทฤษฎีอื่นๆ พระองค์ทรงเห็นอะไรที่กระทบ หรือเห็นว่ามีปัญหา ก็ทรงหาทางแก้ไข และเมื่อทำไปมากๆ ก็ออกมาเป็นทฤษฎี ฉะนั้นเห็นว่า พระองค์ไม่ได้ตั้งทฤษฎีโดยที่คิดตามปรัชญาและทฤษฎีมาก่อน แล้วหาตัวอย่างเข้าไปปฏิบัติตาม แต่มีความรู้สึกว่พระองค์ทรงมีตัวอย่างมากมายจากการเสด็จฯ ไปยังที่ต่างๆ เพื่อทอดพระเนตรสภาพปัญหาที่แท้จริง

ทรงพัฒนาเพื่อบ่มงู “การพัฒนาที่ยั่งยืน”

เป้าหมายในการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้คนมีความสุข โดยต้องคำนึงเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา เชื่อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าวิธีการพัฒนามีหลากหลาย แต่ที่สำคัญคือนักพัฒนาจะต้องมีความรัก ความห่วงใย ความรับผิดชอบ และการเคารพ

ในเพื่อนมนุษย์ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติ และเป็นเรื่องของจิตใจ

การทำงานพัฒนาไม่ได้เป็นเรื่องการเสียสละเพียงอย่างเดียว เป็นการทำให้ตนเองด้วย เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ต้องอยู่ด้วยกัน ถ้าเราอยู่อย่างสุขสบาย ในขณะที่คนอื่นทุกข์ยาก เราย่อมอยู่ไม่ได้ นักพัฒนาควรมีจิตสาธารณะ รักที่จะช่วยเหลือให้ผู้อื่นมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสอนอยู่เสมอว่า งานพัฒนานั้นต้องเป็นที่ต้องการของบุคคลเป้าหมาย และผู้ร่วมงานต้องพอใจ งานพัฒนา

เป็นงานยากและกินเวลานาน ผู้ที่ทำงานพัฒนาหรือที่เรียกว่า “นักพัฒนา” จึงต้องเป็นผู้ที่อดทน เชื้อมั่นในคุณความดีมีใจเมตตากรุณา อยากรให้ผู้อื่นพ้นทุกข์และอยากให้ผู้อื่นมีความสุข ต้องมีความรู้กว้างขวาง เพราะงานพัฒนาเกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆ มาก ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ดี เข้าใจ และยอมรับนับถือผู้อื่น เพราะเป็นงานที่ไม่มีทางทำสำเร็จได้โดยลำพัง

นอกจากนี้ นักพัฒนาต้องเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต ถ้าคอร์รัปชันหรือโกงเสียเองแล้วก็จะเป็นที่เกลียดชัง ผู้อื่นไม่ไว้วางใจ หรือไม่เป็นตัวอย่างที่ดี เมื่อพัฒนาสำเร็จ มีความเจริญรุ่งเรือง ก็เกิดความสุขถ้วนทั่วทั้งบุคคลเป้าหมายและนักพัฒนาเอง

ด้วยวิธีเช่นนี้ และด้วยความตั้งใจจะทำประโยชน์ให้แก่คนอื่นตัวเองจะลำบาก เตื่อตร้อน ไม่สนใจ หรือหากเห็นว่าดีแล้ว ก็ต้องมีความตั้งใจ เข้มแข็ง และอดทนพอที่จะทำต่อไปโดยไม่ย่อท้อ

“ระเบิดจากข้างใน” พัฒนาให้ชาวบ้านเข้มแข็งก่อน

การพัฒนาราษฎรในพื้นที่ที่ทรงมีวิธีของพระองค์ คือการเสด็จฯ ไปในป่า บนเขา ตอนแรกจะเสด็จฯ แบบยังไม่ได้มีการตัดถนนเข้าไป พระองค์ต้องเสด็จฯ เข้าไปอย่างลำบาก เพราะว่าพระองค์ไม่ต้องการจะให้คนอื่นมาเอาเปรียบคนข้างใน ในขณะที่เขายังไม่เข้มแข็งพอ พอพัฒนาให้เขาเข้มแข็งแล้ว เขาจะออกมาเอง คือ “ระเบิดจากข้างใน”

แต่เดี๋ยวนี้เวลาเขาทำการพัฒนา เขาจะ
ต้องการถนนก่อน และคิดว่าจะได้ผลในที่สุด ซึ่งไม่ใช่เฉพาะ
ที่เมืองไทย ที่เมืองจีนก็เช่นกัน และจากเอกสารของเอทีบี
หรือธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียก็ใช้ถนนเป็นตัวชี้วัด
การพัฒนา

อย่างไรก็ตาม สมัยนี้การพัฒนาจะเป็น
อีกแบบ จะให้คงแบบเดิมไว้คงไม่ได้ เราก็ต้องปรับปรุง
เช่น มีอาจารย์มาปรึกษาฉันว่า ตอนนี้อยู่ในพื้นที่ที่มีมาก
แล้วจะตั้งโรงงานในพื้นที่ที่ก็เห็นจะเป็นไปไม่ได้ โรงงาน
ที่เราตั้งอยู่เดิมนี่ดีแล้ว ฉันกำลังพยายามจัดการทำถนนดีๆ
ให้ไปถึงไร่ เพื่อนำพืชผลออกมา และต่อไปก็ต้องจัดหา
รถ ๑๐ ล้อ สำหรับบรรทุกทุกพืชผล เพื่อขนส่งไปโรงงาน

และต้องเป็นรถ ๑๐ ล้อที่แล่นได้ปลอดภัย ไม่ใช่จะยึดแต่ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงไม่
สร้างถนนเข้าไป ต้องดูตามเหตุผล พระองค์ทรงไม่ว่า หากมีเหตุผลและความจำเป็น

ทรงเป็นต้นแบบ “ประชาพิจารณ์”

ก่อนจะเสด็จฯ ไปทรงงาน
ตามที่ต่างๆ จะทอดพระเนตรจากแผนที่
ทางอากาศก่อนว่าควรเสด็จฯ ที่ไหน
หรือจะทรงแก้ปัญหาในพื้นที่อย่างไร
เช่น สามารถนำน้ำจากตรงนี้ไปเลี้ยง
นาตรงนั้น ได้ประโยชน์และจะต้อง
มีรายจ่ายจากการก่อสร้างหรือ
ดำเนินงานเท่าไร จะได้ผลกลับคืน
ภายในกี่ปี และที่สำคัญต้องไปคุยกับ
ชาวบ้านก่อนว่าเขาต้องการไหม
ถ้าเขายังไม่ต้องการ ยังไม่สบายใจ
ที่จะทำ เราก็ไปทำที่อื่นก่อน นั่นคือ
ทรงทำประชาพิจารณ์ด้วยพระองค์เอง
ทรงทำตรงนั้นเลย

บางครั้งมีคนกราบบังคมทูลหรือถวายความเห็น บางทีก็ดี บางทีก็แย่ คือประโยชน์เข้าที่ตัวเขา
คนเดียว คนอื่นไม่ได้ พระองค์ก็ทรงทำตามเขาไม่ได้ เพราะถ้าทรงทำ เขาสบายคนเดียว เพื่อนบ้านไม่สบาย
ก็ต้องดูด้วย ทรงพิจารณาอย่างรอบคอบ

ทรงมุ่งพัฒนาทั้งคนและพื้นที่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเรื่องต้องพัฒนาทั้งคนและพื้นที่ โดยจะทรงพยายามให้ทั้งคนและพื้นที่ได้รับการพัฒนา พระองค์ตรัสว่า ถ้าพื้นที่ดี คนที่ได้รับประโยชน์ก็คือคนเหล่านั้นที่เคยลำบาก ขณะเดียวกัน จะต้องพัฒนาคนในพื้นที่ให้ดีขึ้นด้วย หากเป็นเช่นนั้น รุ่นลูกหลานก็จะมีการศึกษาดีและมีอาชีพที่มั่นคง

พระองค์ทรงไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาโดยให้คนยากจนออกไปจากพื้นที่ และนำคนที่พัฒนาแล้วเข้าไปอยู่ในพื้นที่แทน เพราะทรงเห็นว่า หากใช้วิธีนี้คนจนที่ลำบากจะไม่ได้การพัฒนา

ทรงบริหารความเสี่ยง... ทดลองจนได้ผลดีก่อนพระราชทานแก่ราษฎร

ส่วนใหญ่เมื่อเขาเห็นทรงปฏิบัติหรือทดลองแล้วได้ผล เขาก็นำไปปฏิบัติ แต่บางครั้งก็มีเสียงบ่นเหมือนกันว่า พระองค์ทรงทดลองอยู่นั่นเอง ทำไมไม่เอาจริงเสียที จริงๆ แล้วพระองค์ตรัสเสมอว่า ถ้ายังไม่ดีจริง ไม่ให้ประชาชนนำไปทำแล้วต้องรับผลแห่งความผิดพลาดหรือรับกรรม เช่น เรานำผลไม้แบบใหม่มาปลูกจะขึ้นหรือเปล่า จะดีหรือเปล่าก็ไม่รู้ เราต้องเป็นคนรับผิดชอบ

ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นเสียก่อน แต่ถ้าไม่ลองของใหม่เลย ก็ใช้ไม่ได้เหมือนกัน พระองค์จะทรงทำโดยต้องทดลองจนแน่ใจว่าทำได้แล้วจึงให้เขาทำ เป็นการ “บริหารความเสี่ยง” ไม่ให้เขาเสี่ยง คนที่ไม่มีแล้วยังมาเสี่ยงต้องรับเคราะห์กรรมอีก พระองค์จะไม่ทรงทำ

อย่างตอนเสด็จฯ จังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ ๕๐ กว่าปีมาแล้ว พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปเรื่อยๆ ไปเจอบ้านชาวเขาหลายเผ่า ทอดพระเนตรเห็นเขาปลูกฝิ่น ซึ่งไม่ได้ทำให้เขาร่ำรวย ซ้ำยังทำให้สุขภาพเสื่อมโทรม เพราะว่าสูบเองบ้างและขายราคาถูกให้พ่อค้าคนกลาง พวกค้าฝิ่นเถื่อน สมัยก่อนนั้นประเทศอื่นๆ เขาปราบฝิ่น โดยการเข้าไปเผาไร่ฝิ่น แต่พระองค์ตรัสเสมอว่า ถ้าเรายังไม่สามารถช่วยเหลือใครให้มีความกินดีอยู่ดีขึ้น เราจะไปทำลายวิถีชีวิตเก่าเขาไม่ได้ และการที่จะช่วยเขา ต้องทดลองทำให้แน่ใจก่อนว่าดีแล้วจึงค่อยให้เขาทำ โดยพระองค์จะทรงทดลองปลูกพืชผักผลไม้ต่างๆ เมื่อได้ผลแล้วจึงนำไปให้ชาวเขาปลูกทดแทนฝิ่น คือทรงค่อยๆ ทำ

แล้วก็มีมิตรประเทศต่างๆ นำพืชผลมาให้ลองปลูกแทนฝิ่น จนโครงการควบคุมยาเสพติดของสหประชาชาติเขากล่าวว่า ที่เมืองไทยใครเป็นคนทำเรื่องนี้ สมัยนั้นยังไม่มีใครทำ มีแต่พระองค์ทรงทำอยู่ เขาอาสาว่าจะมาช่วย แต่งานทั้งหมดพวกเราคนไทยทำกันเองได้ รวมทั้งงานด้านวิชาการด้วย เพราะเรา

มีคนจากมหาวิทยาลัยต่างๆ มาช่วย ภาคกลางมีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทางเหนือมีมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ขณะนั้นยังไม่มีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อภายหลังมีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เกิดขึ้น จึงมาร่วมทำงาน ไปด้วย

ทรงรับฟังและหาทางแก้ปัญหาให้ประชาชน

เวลาจะเสด็จฯ ไปไหน บางครั้ง คนทั้งขบวนยังไม่รู้เลยว่าเสด็จฯ ไปไหน เพราะพระองค์มีพระราชประสงค์ไม่ให้เป็นประชาชนต้องลำบาก อย่างฉันทตามเสด็จฯ บางทีพระองค์ทรงแกล้ง พระราชทานแผนที่มาให้และตรัสว่าจะเสด็จฯ ประมาณตรงนี้จะทรงขับรถไปตามที่ฉันบอกทาง ทรงให้เป็น

เนวิเกเตอร์ ฉันก็บอกเลี้ยวซ้าย เลี้ยวขวา ตรงหน้า ๓ เมตร จริงๆ ไม่ถูก พระองค์ก็ทรงแกล้งขับตามที่ฉันพูด มีอยู่วันหนึ่งลงไปอยู่กลางนา ไม่มีคนเลยมีแต่พระรูปหนึ่งกำลังซ่อมหลังคาโบสถ์ พระหันมาเห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ป็นลงจากโบสถ์ แล้วไปที่หอกลอง ตีกลอง ที่บอก “ทางเปียมาเลียใบตอง พระตีกลองตะลุ้งดั่งแซ่” ฉันก็ได้เห็นคราวนั้น

พระตีกลองสักพักหนึ่ง ประชาชนก็มาเข้าเฝ้าฯ กันมากมาย มาเฝ้าฯ แล้วก็เล่าถวายว่า ตรงนี้เป็นอย่างไร มีความเดือดร้อนอะไร **พระองค์ทรงรับฟัง แล้วก็ทรงช่วยแก้ปัญหาตามที่เขากราบบังคมทูล** พอเขามากราบบังคมทูล พระองค์ก็เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรทันทีแล้วก็ทรงถามและคุยกันว่า ตกลงเราจะทำอะไรกันดี ที่จะแก้ปัญหานั้นๆ เช่นปัญหาการแบ่งน้ำที่แช่ป่อ สมัยนี้เราไม่เห็นแล้วนะป่อ

เขาจะแช่ป่อ พอแช่ไปน้ำก็จะเน่า น้ำนั้นจะเอาไปใช้การเกษตรก็ไม่ได้ เอาให้วัวควายหรือสัตว์อื่นกินก็จะป่วย คนที่ทำป่อกับปลูกข้าวก็ติดกัน พระองค์จึงทรงให้แยกน้ำ เพื่อทำกิจกรรมข้าวและป่อ อย่างโครงการปากพนัง พระองค์ทรงแบ่งกิจกรรมเพื่อที่ว่าคนไหนจะทำกิจกรรมอะไร ตรงนี้เขตนน้ำจืด ตรงนี้เขตนน้ำเค็ม เรียกว่า “การจัดปฏิรูปที่ดินใหม่” หรือ Land Consolidation

พระองค์ทรงงานเพื่อให้ชีวิตของคนไทยมั่นคง

หลักของพระองค์คือ **อยากให้คนมีความรู้** แม้แต่สาธารณกรมก็เป็นหนึ่งในงานพัฒนา การพระราชทานทุนการศึกษา การสร้างโรงเรียนก็ทรงสร้างไว้หลายโรงเรียน งานพัฒนาเพื่อความมั่นคง พระองค์ทรงเป็นผู้ริเริ่มก่อน เรื่องความมั่นคงของมนุษย์ที่สมัยนี้เรียกว่า Human Security ก็เป็นสิ่งที่เรารู้จักและเคยชินกัน ไม่ใช่ว่าพัฒนาให้ประเทศไทยมีความมั่นคงอย่างเดียว แต่เป็นการทรงงานเพื่อให้ชีวิตของคนไทยมั่นคง มีสุขภาพดี มีความรู้ มีการศึกษาที่สามารถจะทำอะไรได้ และจะได้ฝึกหัดนักพัฒนารุ่นต่อไป ให้มีจิตใจอยากจะทำสิ่งดีๆ ให้แก่ประเทศชาติ และให้มีความรู้ที่จะทำได้ มีสติ มีจิตอาสาที่จะพัฒนาให้ดีขึ้นไปเรื่อยๆ

เรื่องของการสอนคนอื่นให้ทำ **พระองค์ทรงถือว่าสำคัญ** ในส่วนของฉันทำหน้าที่เหมือนกับจับเกิร์ตเล็กผสมน้อย โครงการที่มีอยู่เป็นจำนวนมากก็แบ่งกันไปดูแลรับผิดชอบเป็นภาคๆ ไป เมื่อมีคนขอความช่วยเหลือให้ทำอะไรในพื้นที่นั้นๆ ก็ต้องไปศึกษาก่อน เพราะบางครั้งจะมีคนที่ไม่ต้องการหรือคิดคนละอย่าง

ทรงเน้นให้การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส

ในการพัฒนานั้น การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้ประเทศพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ ต้องมีการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทุกระดับ ตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา จะต้องฝึกนักเรียนให้มีทักษะ ทั้งในการปฏิบัติ และมีพลังความคิด ให้มีระบบแบบวิทยาศาสตร์ และต้องมีจินตนาการ ซึ่งจะนำไปเกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เพื่อให้การศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ทำ ตอนหลัง คุณหญิงอัมพร มีสุข ซึ่งท่านก็อายุประมาณ ๙๐ กว่าปีแล้ว ก็ยังทำอยู่ และก็กำลังจะฉลอง ๕๐ ปีของมูลนิธิฯ

ในระยะเริ่มต้น ทรงให้มูลนิธิฯ จัดทำโครงการอาหารให้เด็กนักเรียน รวมทั้งทรงสอนให้นักเรียน ปลูกผัก ปลูกไม้ผล เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความรู้ในการทำการเกษตร สามารถลงมือทำกันเองได้ ซึ่งนอกจาก จะได้มูลค่าเพิ่มทางด้านสิ่งของแล้ว ยังเป็นการรวมคนด้วย พอรู้ว่าเราอยากได้อะไร อยากได้จอบได้เสียม ชาวบ้านหรือคนขายจอบ ขายเสียม ขายอุปกรณ์ต่างๆ ก็มาช่วย เห็นเราทำเก้ๆ กังๆ ทำไม่ค่อยถูกเท่าไร ผู้ใหญ่ที่มีความรู้ก็มาร่วมช่วย ตอนหลังใครๆ ก็เข้ามาช่วย หลายๆ คนก็ได้รับประโยชน์

บางแห่งต้องนั่งมอเตอร์ไซด์ไปเป็นชั่วโมง ไปถึงที่นั่นไม่มีไฟฟ้า ก็ไปช่วย ถ้าทำไฟฟ้า พลังน้ำไม่ได้ก็ใช้พลังแสงอาทิตย์ การช่วยเหลือทุกอย่างสืบเนื่องมาจากพระองค์ ตอนนั้นพระองค์เสด็จฯ ไปที่ไหนก็จะทรงสร้างโรงเรียน ในชนบทและชุมชนที่อยู่ในที่ห่างไกล ต้องเริ่มการพัฒนาตั้งแต่ต้น เราต้อง สร้างโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในหมู่บ้าน อย่างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ตำรวจเขาคิดแล้วว่าขอพระราชทานให้ช่วยทำ พระองค์เสด็จฯ ไปที่ไหนเห็นว่ายังไม่มีโรงเรียนก็ทรงสร้าง อย่างเช่นโรงเรียนร่มเกล้า และอีกมากมาย ของโครงการหลวงก็มี โรงเรียนสำหรับเด็กยากจนในกรุงเทพฯ ก็มี ตอนนั้นฉันยังเล็กจำไม่ค่อยแม่น จำได้ว่าพวกนิสิตจุฬาฯ ช่วยทำ แต่ก่อนเขาเรียกว่ากองขยะถนนดินแดง ทรงทำเรื่อยมาจนนำไปสู่การสร้างแพลตฟอร์ม

ทรงศึกษาสภาพแวดล้อมระหว่างเสด็จฯ

เวลาพระองค์เสด็จฯ ไปไหน ระหว่างเสด็จฯ จะทรงศึกษาไปด้วย เช่น เวลาทรงเครื่องบินหรือ เฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ทอดพระเนตรไปตลอดว่าที่ตรงนี้เป็นอย่างไร มีข้อดีข้อเสียอย่างไร จะปรับปรุง หรือนำสิ่งที่ดีที่มีอยู่มาเสริมให้ได้ดีที่สุดอย่างไร ฉันก็ยังได้นำไปสอนนักเรียนด้วย

นอกจากนี้ พระองค์ทรงสอนอีกว่า ขณะนั่งรถก็สามารถเรียนรู้ได้มาก จากการที่รถวิ่งขึ้นภูเขา หรือวิ่งอยู่บนพื้นราบ พืชพันธุ์ธรรมชาติจะเปลี่ยนไปตามสภาพพื้นดิน สภาพหิน และสภาพอะไรๆ ก็เปลี่ยนไป เป็นพื้นที่พืชเศรษฐกิจอะไร หรือความเป็นอยู่ของราษฎรในที่ต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร สามารถเรียนรู้

จากธรรมชาติได้ทั้งนั้น ทอดพระเนตรเสร็จก็ทรงนำมาคิดวิเคราะห์เป็นโครงการ ไม่ใช่ว่าพระองค์
คิดไว้ก่อนหรอก

ทรงทำทุกอย่างเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีความสุข

ที่แก่กระงานมีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่มาก พระองค์เสด็จฯ เข้าไปเพื่อทรงดูแลชาวบ้านกลุ่มนี้ว่า
ควรจะเพาะปลูกอะไร ทำอย่างไรจะมีอยู่มีกิน และสามารถที่จะนำของไปขายหรือประกอบอาชีพอื่นๆ
จึงทรงให้ความรู้รวมถึงส่งเด็กๆ แกวนั้นเรียนหนังสือ ส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยให้เขามีชีวิตความเป็นอยู่
ดีขึ้น เจ็บไข้ได้ป่วยก็ทรงรักษา โดยทำแบบครบวงจรในทุกๆ อย่าง **พระองค์ทรงพัฒนาอย่างครบวงจร
อะไรที่จะเสริมให้ดีขึ้นได้ทรงทำทุกอย่าง**

งานบางอย่างอาจจะคิดว่าไม่เกี่ยวกับการพัฒนา อย่างเช่นการแก้ไขหรือป้องกันโรค
ทุกละหม่อมปู่ (สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก) ทรงส่งเสริมการป้องกัน
วัณโรค สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนับสนุนการป้องกันอหิวาตกโรคและโรคต่างๆ รวมถึง
ป้องกันและรักษาโปลิโอ โดยให้ทำกายภาพบำบัด เรื่องวิชาความรู้พระองค์ก็ทรงทำ **หลักของพระองค์คือ
ทรงทำทุกอย่างที่จะช่วยเหลือประชาชนให้มีความสุข**

“ศูนย์ศึกษาการพัฒนา” แหล่งศึกษาและทดลองเพื่อการเรียนรู้

การทรงงานพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงเลือกพื้นที่แห่งหนึ่งเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับคนที่อยู่ในพื้นที่แบบเดียวกันได้ลองนำไปทำ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาทดลอง และเรียนรู้ เรียกว่า “ศูนย์ศึกษาการพัฒนา” โดยแต่ละแห่งจะมีเงื่อนไขและสภาพพื้นที่แตกต่างกัน

นับเป็นการศึกษารูปแบบหนึ่ง คือ เป็นการศึกษาของคนที่อยู่ต่างหน่วยงาน ราชการ ต่างความรู้ ต่างความคิด มาทำงานร่วมกันในพื้นที่เดียวกัน จะนำความรู้ของตนเองมาทำอย่างไร ให้พื้นที่ตรงนี้เจริญสามารถใช้ได้ แล้วคนรอบข้างมีความสุข อย่างเช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จังหวัดนราธิวาส จะแก้ปัญหาในท้องถิ่น เรื่องดินเปรี้ยว จะทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหานี้ได้ ไม่ใช่ว่ากรมชลประทานอยู่ส่วน ชลประทาน กรมพัฒนาที่ดินอยู่ส่วนพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้อยู่ส่วนป่าไม้ กรมปศุสัตว์อยู่ส่วนของปศุสัตว์ แต่จะมารวมกัน ทุกหน่วย ทุกคนนำความรู้และเทคนิคของตัวเองมาลงในโครงการเดียวกัน เป็นการศึกษาร่วมกันในรูปแบบใหม่ เสร็จแล้วราษฎรก็มาดู นักพัฒนามาก็มาศึกษา เพื่อนำความรู้ตรงนี้ไปปรับใช้ในที่ของตัวเอง หมู่บ้านบรือร เขาก็จะนำไปทำ เมื่อทำได้ผล สามารถล้างหนี้สินได้ คนๆ นั้นก็จะเป็นวิทยากรสอนคนอื่น มีน้ำใจที่จะให้ความรู้ในการช่วยคนอื่นต่อไป บางคนเมื่อเขาปลูกได้แล้วเหลือกิน ไครมาขอเขาก็ให้

ตอนนี้เราก็คิดที่จะทำเพิ่มเติมให้ทุกศูนย์ฯ มี เช่น โรงสี และจะให้ทุกศูนย์ฯ มีการขยายผล ใหกว้างขวางออกไปยิ่งขึ้น นอกเหนือจากคนที่อยู่ในหมู่บ้านบรือร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์ให้ชาวบ้านมาเรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ได้จริงๆ รวมทั้งทรงให้มีการขยายผลออกไปเรื่อยๆ ไม่ใช่ทำแต่เฉพาะของเรา หรือหน่วยงานและวิทยากรเท่านั้น คนที่เข้ามาช่วยเหลือมีทั้งผู้นำท้องถิ่น ผู้นำตามธรรมชาติ ปราชญ์ชาวบ้าน และบางครั้งก็จะมีพวกเด็กๆ มีน้ำใจที่จะมาช่วยกันทำ ถ้ายทอดและขยายผลสู่พื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งตอนนี้ฉันก็รับเรื่องนี้มาทำ

หัวหิน...จุดเริ่มแห่งแนวพระราชดำริ

สมัยเด็กๆ จำความได้พระองค์ก็เสด็จฯ เยี่ยมเยียนชาวบ้านแล้ว พี่เลี้ยงเล่าว่าไปหัวหินครั้งแรก ตอนนั้นฉันอายุ ๒ เดือน จากที่ประทับพระราชวังไกลกังวล พระองค์เสด็จฯ ไปเยี่ยมราษฎรแถวนั้น เนื่องจากชาวบ้านแถบนั้นขาดแคลนน้ำ และน้ำเค็มทำอะไรไม่ค่อยได้ พระองค์จึงทรงปรับปรุงเรื่องแหล่งน้ำให้

โดยทรงมีพระราชดำริให้สร้างอ่างเก็บน้ำ
เขาเต่า เกิดเป็นโครงการตามพระราชดำริขึ้น

จุดเริ่มแนวพระราชดำริ น่าจะเป็น
แถวหัวหิน เพราะแถวนั้นเป็นที่ที่ขาดแคลนน้ำ
จำได้ว่าพี่เลี้ยงหรือว่าข้าหลวง หรือคนที่ทำงาน
ในวังที่วันไหนออกเเวร ก็รับสนองพระราชดำริ
ไปเป็นอาสาสมัครออกไปตามหมู่บ้านต่างๆ
ไปช่วยสร้างถังน้ำ ไปทำถวายเป็น
ทางการ และบริจาคเงินสร้างถังน้ำตามที่ต่างๆ

ฉันเองยังได้ใช้เป็นแบบเรียน
คณิตศาสตร์ตอนเด็กพอหยุดเทอม ๓ เดือน
ทำเลขอยู่ ๒ ข้อ ข้อหนึ่ง คือถ้าน้ำ ๑ ใบ เดียวน้ำรั่ว เดียวเติมน้ำเข้าไป เดียวฝนตก น้ำซึม น้ำรั่วเท่าไร
กว่าจะคำนวณถึงนี้ได้ก็หมด ๓ เดือน กับอีกข้อหนึ่ง โจทย์มีอยู่ว่า คนๆ หนึ่ง มีค่าใช้จ่ายเดือนละเท่าไร
ต้องทำโครงการ ไปสืบราคากะปิ น้ำปลา เสื้อผ้าที่จะต้องใช้ มีลูกเท่าไร ก็ทำบัญชีตัวเลข และพยายาม
บริหารชีวิตของคนๆ นี้

สมัยนั้นยังไม่มีคอมพิวเตอร์จึงยังไม่มีเกมคอมพิวเตอร์
ก็เล่นเกมนี้ไปตลอด ๓ เดือน เหมือนบันทึกบัญชีรายรับรายจ่าย
ซึ่งทรงมีพระราชดำรัสว่าทุกคนควรทำบัญชีครัวเรือนได้

นอกจากนี้ ทรงให้จัดตั้ง **“หมู่บ้านสหกรณ์การเกษตร”**
โดยทรงนำวิธีการสหกรณ์มาใช้ในการจัดตั้งหมู่บ้านหุบกะพง
เพื่อแก้ปัญหาสินค้าเกษตรมีราคาต่ำและไม่แน่นอน ซึ่งได้ผลดี
และยกระดับเป็นหมู่บ้านสหกรณ์ตัวอย่างชื่อ **“ศูนย์สาธิตสหกรณ์
โครงการหุบกะพง”** ซึ่งเป็นโครงการเริ่มแรกเกี่ยวกับการจัดตั้ง
สหกรณ์ และทรงส่งเสริมหัตถกรรม โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ ทรงเริ่มงานส่งเสริมอาชีพตั้งแต่ตอนนั้น

ทรงให้ปลูกต้นไม้เพื่อรักษาดิน

นานมาแล้ว ขณะประทับอยู่ที่วังไกลกังวล ฉันอยู่ด้วย มีชาวบ้านจำไม่ได้ว่าเป็นชาวกระเหรี่ยง
หรือกะเหรี่ยง เขามาเข้าเฝ้าและกราบบังคมทูลว่า เขาอยากจะกราบบังคมทูลลาไปอยู่พม่า เนื่องจาก
ทางราชการมาถางป่า ตัดต้นไม้ คือสมัยก่อนเวลาจะสร้างนิคม ตั้งเขตเกษตร ก็จะทำในสิ่งที่พระองค์
เรียกว่า “ปอกเปลือก” ซึ่งคนกะเหรี่ยงหรือกะเหรี่ยงนี้ เขาหวงธรรมชาติ จึงไม่สบายใจ และกราบบังคมทูลลา

ไปอยู่พม่า ภายหลังพระองค์จึงมีพระราชดำรัสแก่ทุกคนว่า “เราต้องไม่ปกปือลอกเปลือยดิน” ให้หม่ดินแล้วดินจะดี การหม่ดินก็คือการปลูกต้นไม้ นั่นเอง

“หญ้าแฝก” ช่วยพัฒนาดินและผลิตเป็นสินค้าหัตถกรรม

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำให้ใช้“หญ้าแฝก” ในการพัฒนาดิน เพราะรากของหญ้าแฝกขึ้นหนา งอกตรง ไม่แผ่ไปไกล สามารถยึดและป้องกันดินพังทลาย รักษาหน้าและความชื้นได้เหมือนมีเขื่อนอยู่ใต้ดิน สามารถทำให้ดินที่แข็ง เช่น ดินลูกรังร่วนซุยได้ หญ้าแฝกมีหลายพันธุ์ที่ใช้ได้ตามความเหมาะสม ใบของหญ้าแฝกยังสามารถนำมาผลิตเป็นสินค้าหัตถกรรมได้อีกด้วย เป็นแรงจูงใจทำให้เกษตรกรสนใจปลูกหญ้าแฝกกัน

ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณช่วยผู้ถวายฎีกา

งานพัฒนาคงเริ่มตั้งแต่ในวัง ใครไปเจออะไรเขาก็มากราบบังคมทูล หรือว่าพระองค์ทรงไปทอดพระเนตรเอง แล้วก็หลายๆ เรื่องที่อยู่ในพระราชกรณียกิจของพระองค์ เช่น เรื่องคดีความทางกฎหมาย ประชาชนไทยทุกคนที่คดีถึงที่สุดที่ศาลฎีกา ก็มีสิทธิถวายฎีกา พระองค์ก็จะทรงให้คนไปดู โดยสืบตั้งแต่ศาลชั้นต้น จากสำนวนคำให้การต่างๆ จะทำให้มองเห็นเลยว่า บางคดีเกิดขึ้นเนื่องจากความยากจน ความทุกข์ และความเดือดร้อน นอกจากจะตัดสินไปตามคดีความ ก็ยังทรงมีพระมหากรุณาธิคุณช่วยเหลือให้เขาดีขึ้น ซึ่งพระองค์ทรงทำมาตลอด

“อ่างเก็บน้ำใต้ดิน” ป้องกันน้ำท่วมและน้ำระเหย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นว่าน้ำเป็นส่วนสำคัญที่สุดของชีวิต และเป็นปัจจัยในการผลิตที่สำคัญ ถ้าแก้ปัญหาเรื่องน้ำได้ ก็จะสามารถแก้ปัญหาอื่นๆ ต่อไปได้

ภาพที่คุ้นตาชาวไทยคือภาพที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปที่ต่างๆ มีแผนที่ที่ทรงต่อเองเพื่อวางแผนสร้างเขื่อน ฝาย ฯลฯ การวางแผนต้องอาศัยข้อมูลหลายอย่าง เช่น ที่ตั้ง

ของโครงการ ความสูงของพื้นที่ ทิศทางน้ำไหล ปริมาณน้ำ ลักษณะทางธรณีวิทยา ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้สามารถบันทึกไว้ในแผนที่ได้ การสำรวจพื้นที่การออกแบบ และก่อสร้าง ต้องใช้ความรู้ทางเทคโนโลยีหลายอย่าง

โครงการชลประทานในพระราชดำริที่มีลักษณะพิเศษคือ “อ่างเก็บน้ำใต้ดิน” ซึ่งอยู่ในถ้ำที่บ้านห้วยลึก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ บริเวณนี้เป็นภูมิประเทศแบบคาร์สต์ หรือเป็นเขตหินปูน จะมีถ้ำเป็นจำนวนมาก พระราชดำริที่จะเก็บน้ำไว้ในถ้ำ ซึ่งมีข้อดีคือ น้ำที่เก็บไว้ ไม่ไปท่วมที่ดินของเกษตรกร และน้ำจะไม่ระเหยไปมากเหมือนอยู่กลางแจ้ง ข้อที่ลำบากมากคือการสำรวจพื้นของถ้ำว่ามีลักษณะอย่างไร เพื่อที่จะเสริมไม่ให้รั่วได้ การสำรวจต้องใช้หลายวิธีสอบเทียบกัน เช่น การวัดความต้านทานไฟฟ้า การใช้คลื่น

ตอนไปสำรวจ ก็หลงถ้ำ จนเกือบขาดออกซิเจนกัน พอเข้าไปสำรวจแล้ว จึงรู้ว่าในถ้ำมักจะเป็นหินปูน หินปูนพอโดนน้ำ กรดในน้ำก็จะละลายออกมา หินปูนก็จะเปื้อนรูพรุน จะเก็บน้ำไม่ได้ ถ้าจะให้เก็บน้ำอยู่ก็ต้องเอาปูนมาอุดตรงนั้น

เชื่อนในถ้ำนี้ ต่างประเทศเขาก็ทำกัน แต่ของเขาใหญ่มาก ของเราทำโครงการเล็กๆ ก่อนสำหรับข้อเสียคือ ราคาค่อนข้างแพง และถ้ำซึ่งเคยใช้ประโยชน์ในการเป็นแหล่งทางธรรมชาติ อาจจะเข้าไปไม่ได้ ก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย แต่ส่วนใหญ่ก็จะได้ประโยชน์

ในด้านการป้องกันน้ำท่วม มีพระราชดำริทำ “แก้มลิง” เพื่อเก็บน้ำเมื่อน้ำมากไว้ใช้ในฤดูแล้ง

ทรงคิดค้นกังหันน้ำชัยพัฒนาและฝนเทียม

ในการพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องน้ำนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคิดค้น “กังหันน้ำชัยพัฒนา” มีทั้งหมด ๗ โมเดล เป็นเครื่องช่วยเติมออกซิเจนในน้ำ เพื่อแก้ปัญหาหน้าเฝ้า โดยทรงจดสิทธิบัตรเมื่อปี ๒๕๔๕ นับเป็นเครื่องเติมอากาศเครื่องที่ ๙ ในโลกที่จดสิทธิบัตร กังหันน้ำชัยพัฒนาได้รับรางวัลระดับนานาชาติหลายรางวัล และได้นำไปใช้ไกลที่สุดในส่วนสาธารณะ กรุงบรัสเซลล์ ประเทศเบลเยียม

พระองค์ยังทรงห่วงใยเกษตรกรที่ต้องพบปัญหาไม่มีน้ำใช้ในการบริโภคและทำการเกษตรในฤดูแล้ง จึงทรงคิดค้น “ฝนเทียม” ขึ้นเมื่อกว่า ๕๐ ปีมาแล้ว เป็นที่รู้จักกันในนาม “ฝนหลวง” เป็นเทคโนโลยีที่ต้องใช้ความรู้ทางฟิสิกส์และเคมี จะได้ผลในบริเวณที่ยังมีความชื้นอยู่บ้าง ใช้เครื่องปั่นพ่นสารเคมีที่ไม่เป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อม ในความสูงและพิกัดที่เหมาะสม เพื่อรวมความชื้นให้ตกลงมาเป็นฝนแต่ละสภาพสิ่งแวดล้อม (สภาพทางอุทกนิยม เช่น ทิศทางลม ความเร็วลม สภาพพื้นที่) ใช้สารเคมีไม่เหมือนกัน งานที่ได้ผลคือ การทำฝนเทียมลงในอ่างเก็บน้ำ ช่วยให้ได้น้ำเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

การดับไฟฟ้าในพยุห้ใช้วิธีทำฝนเทียมลงในคลองที่ไหลลงในพยุห้ ได้ผลดีกว่าการใช้เฮลิคอปเตอร์
ตักน้ำเทลงไปอย่างที่เคยใช้

ทรงช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพฯ

เมื่อเร็วๆ นี้ มีเพื่อนนักเรียนมาบอกว่าไม่เห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงช่วยอะไรคนกรุงเทพฯ เลย คือจริงๆ แล้วพระองค์ทรงช่วย อย่างเรื่องน้ำท่วม ตั้งแต่ทำเขื่อนป่าสัก น้ำก็ไม่ท่วมหนัก อย่างเก่าที่เราต้องปีนออกทางหน้าต่าง หรือปีนต้นไม้ไปทำงานแล้วใช้ไดร์ไวกี่ไม่มีแล้ว ตอนนั้นหลานกำลังจะเกิดแล้วฉันเป็นคนแต่งห้องให้เขาใหม่ สั่งทำม่าน ต้องเอาม่านใส่เรือพายมาที่สวนจิตรฯ สมัยนั้นท่วมขนาดนี้

ตอนน้ำท่วมกรุงเทพฯ พระองค์ก็เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรเอง รถพระที่นั่งไปเสียกลางทาง พระองค์ทรงขับไปถึงซอยอ่อนนุช เพื่อทอดพระเนตรน้ำ แต่กรุงเทพฯ นี่ดูลำบากเพราะมีลักษณะภูมิประเทศแบน

พระองค์จะเสด็จฯ ทอดพระเนตรทั้งสถานที่จริง และใช้แผนที่ประกอบ แผนที่หมายถึงสิ่งที่มีอยู่แล้วจะเป็นหนังสือเป็นแผนภาพ ชาร์ต หรือเป็นอะไรที่มีการบันทึกไว้ ทอดพระเนตรว่าเขาเขียนไว้ถูกหรือผิดอย่างไร แล้วทรงปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติม อันนี้นับเป็นข้อมูลอย่างหนึ่งเรียกว่าข้อมูลจากเอกสาร คือ Literature Review ทรงดูจากเอกสารที่มีอยู่ และทรงสำรวจเอง เมื่อทรงสำรวจเสร็จ ก็มาทรงมีพระราชดำริว่าควรจะทำอย่างไร

ทรงลำบากตรากตรำเพื่อประชาชนผู้ยากไร้

เวลาเสด็จฯ ไปที่ไหน พระองค์จะเสด็จฯ พระราชดำเนินนำไปก่อน เราก็วิ่ง คนในขบวนก็วิ่งกันกระเจิง ตามเสด็จฯ ไม่ค่อยทัน พระองค์ทรงพระราชดำเนินเก่ง อาจจะเป็นเพราะทรงเติบโตในประเทศสวิสเซอร์แลนด์ เพราะว่าชาวสวิสฯ เขาชอบเดินเขาเดินป่า เวลาเสด็จพระราชดำเนินก็จะทรงนำสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และบางครั้งก็ต้องทรงช่วยให้เสด็จฯ ขึ้นเขา แล้วก็ทรงร้องเพลงลูกทุ่งอยู่บนเขา “ตายแน่คราวนี้ต้องตายแน่ๆ ...”

เวลาตามเสด็จฯ จึงลำบาก จะวิ่งหนีเข้าร่วม หรือแอบไปกินอะไรอย่างนี้ไม่ได้ ไม่ใช่ว่าพระองค์ทรงห้ามไม่ให้เรากิน ไม่ให้เราหลบแดด พระองค์ก็ทรงไม่หลบแดดไม่ได้เสวยด้วยเหมือนกัน บางครั้งพระองค์เองทรงประสงค์ให้คนที่ตามเสด็จฯ ได้รับประทานด้วยซ้ำ เมื่อรับประทานเสร็จแล้ว จะได้พร้อมที่จะทำงาน แต่ส่วนใหญ่เจ้าภาพจะบอกว่า พวกนี้ไม่สุภาพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังไม่เสวยแล้วทำไมถึงกินก่อน เป็นบาปกรรม คนเขาก็คิดอย่างนั้น พระองค์เองทรงลำบากกว่าคนอื่นเสียด้วยซ้ำ ตากแดดก็ตากด้วยกัน เพราะฉะนั้น ฉันทันทีมีวิตามินดีเยอะมากเลยกระดูกแข็งแรง

เวลาตามเสด็จฯ นั้น หากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขึ้นเขา เราก็ต้องปีนเขาด้วย พระองค์ทรงรับสั่งว่า **การทำงาน พัฒนา ร่างกายเราต้องแข็งแรง** ดังนั้นจึงต้องพัฒนาสุขภาพให้แข็งแรง ฉันทเคยฝึกให้แบกของเดินขึ้นเขา เพราะถ้าเกษตรกรพื้นที่สูง อยากให้เราเดินขึ้นไปดูไร่ของเขา บนภูเขา ก็ควรพยายามไป **เขาชี้ให้ไปดูอะไรก็ต้องไป ถึงแม่บันยอตเขาจะมีกาแพเพียงต้นเดียวก็ต้องขึ้นไป** บางครั้งปีนเขาตั้งหลายลูก **เราก็ต้องไปเพื่อเป็นกำลังใจให้เกษตรกร และผูกมิตรด้วย** ไม่ว่าจะเป็นใคร อยู่ที่ไหน พระองค์เสด็จฯ ไปทุกที่

ที่เห็นพระบรมฉายาลักษณ์ในหนังสือ **ที่พระองค์ทรงขับรถพระที่นั่งลงไปอยู่กลางน้ำ แลวจังหวัดนครราชสีมา พอเปิดประตูออกไปเป็นพวงหามพอดี** นอกจากลงน้ำแล้วยังมีพวงหามอยู่ในน้ำด้วย และพอเวลาเสด็จฯ ไปถึงที่ไหนก็จะทรงมีพระราชปฏิสันถารกับทุกคน จนมีผู้ใหญ่ท่านหนึ่งบอกว่า ถ้าขึ้นทรงตกคนทุกจุดอย่างนี้กว่าจะถึงวังก็ Good Morning และไปที่ไรก์ Good Morning ทุกที่

นอกจากนี้ ตอนเรียนหนังสือ ไม่ได้เข้าห้องเรียนเท่าคนอื่น เพราะต้องตามเสด็จฯ อยู่บ่อยๆ เพื่อนก็ตีมากจะอัดเทปไว้ให้ และได้นำประสบการณ์จากการตามเสด็จฯ และแนวพระราชดำริมาตอบ อีกทั้งยังได้ความรู้จากชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญที่ตามเสด็จฯ ที่ฉันไปผูกมิตรไว้ ก็เอาตัวรอดมาได้

ทรงเสมือนญาติผู้ใหญ่ที่ช่วยปัดเป่าความทุกข์

ที่พวกเขาเคารพพระองค์ ไม่ใช่เพราะทรงเป็นพระเจ้าอยู่หัว แต่เป็นเพราะพระองค์ทรงเป็นเหมือนญาติพี่น้อง เป็นญาติผู้ใหญ่ที่ทรงช่วยปัดเป่าความทุกข์ให้แก่เขาเวลาที่เดือดร้อน มีอะไรเขาก็มาเล่าให้ฟังหมด เหมือนญาติไปเยี่ยมบ้านกัน ไปถึงเขาก็หาอะไรที่มีอยู่ในบ้านมาต้อนรับ เช่น กล้วย และผลไม้อื่นๆ พระสหายก็ทรงมีทุกภาค ไปถึงเขาเดือดร้อนก็บอกเล่า ให้พระองค์ฟังหมดทุกเรื่อง

สำนักงาน กปร. เริ่มที่สภาพัฒน์

จะว่าไปแล้ว งานพัฒนานี้ เดิมทีก็สภาพัฒน์แหละที่ทำ เป็นหน่วยพิจารณาว่างบประมาณควรจะได้เท่าไร ในการทำโครงการช่วงแรกๆ มีปัญหาเรื่องงบประมาณไม่ทันการณืกับการพัฒนา เช่น การกักเก็บน้ำที่จะมีตามฤดูกาลไว้ใช้ ไม่เช่นนั้นน้ำก็จะไหลลงทะเลเสียเปล่า ตอนนั้นทางราชการก็มีแนวคิดจะทำถวาย โดยกันเงินงบประมาณส่วนหนึ่งมาตั้งเป็นสำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือ สำนักงาน กปร. ขณะนั้นได้ฝากงานนี้ไว้ที่สภาพัฒน์

หลักการในขณะนั้นก็คือ เมื่อพระองค์มีพระราชดำริอะไร ก็ทดลองทำก่อน ถ้าทำแล้วดี ก็จะเขียนเป็นโครงการไปขอใช้งบปกติ เวลานี้ก็ยังทำอยู่ แต่กว่าจะเข้าระบบขอใช้งบประมาณปกติก็อาจจะมีล่าช้า ต้องเป็นไปตามระบบขั้นตอน

ทรงตั้ง “มูลนิธิชัยพัฒนา” เพื่อช่วยเหลืออย่างครบวงจร

พระองค์ทรงเห็นว่าบางอย่างเป็นงานที่เร่งด่วน หากงบประมาณอาจจะไม่ทันการณ์ จะทำให้การพัฒนาไม่ครบวงจร และไม่ครอบคลุมการช่วยเหลือ พระองค์จึงทรงให้ทำในรูปแบบของ เอกชน โดยตั้งเป็น “มูลนิธิชัยพัฒนา” ขึ้นมา เดิมยังแยกงานออกจากสำนักงาน กปร. ไม่ค่อยออก ตอนนั้นก็แยกออกมาได้แล้ว โดยทำในลักษณะขององค์กรเอกชน หรือ NGOs โดยระดมทุนจากการบริจาค

นอกจากนี้ ยังมีการลงทุน แต่การลงทุนของเราทำอย่างประหยัดและรอบคอบ เพราะฉันดูแลเอง อย่างใกล้ชิดทุกบาททุกสตางค์ โดยมีที่ปรึกษาการลงทุน ก็พยายามดูว่าเรื่องไหนที่สมควรลงทุน เพราะจะรอจากการบริจาคอย่างเดียวไม่พอ ระยะเวลาจึงมีกิจกรรมและการลงทุนหลายอย่าง เช่น ออกงานขายของ มีร้านค้าแพ ร้านขายเสื้อ และขายของอื่นๆ อีกหลายอย่าง

ต้องพัฒนาแบบกึ่งการกุศล กึ่งเมตตาจิต

บางครั้งแม้ว่าจะเห็นด้วยกับนักบริหารยุคใหม่ แต่ก็ต้องดึงๆ ไว้เหมือนกัน เพราะบางอย่างต้องพัฒนากึ่งการกุศล กึ่งเมตตาจิตด้วย บางทีจะมุ่งเน้นพัฒนาชนิดที่ว่า พอลงทุนแล้วจะต้องได้ผล ที่ก้าวหน้าออกมาอย่างเดียวไม่ได้ แต่ว่าต้องมีเมตตาจิต คือช่วยเหลือ เขาน่าสงสาร ซึ่งเดิมมูลนิธิชัยพัฒนา เครื่องคิดเรื่องนี้มาก ทำแต่งงานพัฒนา ตอนหลังๆ ไม่ไหว ต้องเมตตาจิตด้วย

พระองค์ตรัสว่า ต้องระวังในการทำธุรกิจ แม้ว่าจะทำเพื่อหารายได้มาช่วยเหลือประชาชน แต่ก็ต้องทำธุรกิจแบบมีเมตตา ต้องรักเขา รักที่จะทำ รักคนที่เราอยากจะช่วย เราก็จะคิดออก แล้วเราก็จะทำได้ จะยอมสละได้ทุกอย่าง

ผู้บริหารรุ่นใหม่บางครั้งเขาเคร่งครัด เขาบอก ต้องทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ มีกำไร ถ้าอย่างนั้นง่ายมากเลย ขายเสื้อ ขายก๋วยเตี๋ยว ขายไอศกรีม เดียวก็ได้ แต่การทำอย่างนี้จะไม่ถึงชาวบ้าน หรือคนที่เราต้องการจะช่วย บางครั้งก็ต้องดิ้นๆ เหมือนกัน การช่วยเหลือชาวบ้านก็ต้องมีเสียทิ้งน้ำไปบ้าง แต่ในขณะเดียวกัน การที่เขาดิ้นหรือดัดงบประมาณก็ทำให้เราต้องรอบคอบ ฉะนั้นสามารถดัดงบประมาณร้อยล้านสองร้อยล้านบาท เหลือสิบเก้าล้านบาท ที่ฉันทดงบประมาณส่วนใหญ่จะตัดพวกก่อสร้างอะไรที่หรูหราฟุ่มเฟือยมากเกินไป แต่อะไรที่จะให้คนจน ก็ให้เขาเถอะ

ดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง

สมัยนี้ไม่ใช่ว่าไม่ทำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่อ ก็ยังกลับไปดูสิ่งที่ทรงงานไว้ ที่ใครบอกว่าเดี๋ยวนี้พระองค์ไม่เสด็จฯ แล้ว ถือว่าไม่ทำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้นไม่ถูก ที่ถูกคือเราทำกันมานานจนกระทั่งรู้แล้วว่าพระองค์ทรงโปรดแบบไหน พระองค์จะทรงให้ช่วยราษฎรพ้นจากความเดือดร้อนอย่างไร ต้องช่วยคน ต้องทำเท่าที่จะทำได้ เรารู้ว่าหลักการเป็นแบบนี้ สิ่งที่เราได้มาจากการตามเสด็จฯ คือ การที่พระองค์ทรงปฏิบัติให้เห็น ทำให้เราคิดว่าควรจะทำอย่างไร

สมเด็จพระเทพฯ ทรงติดตามงานทางอีเมลล์ตลอดเวลา

เดี๋ยวนี้แปลกนะ เกิดภัยธรรมชาติขึ้นบ่อยกว่าแต่ก่อน ลูกเห็บใหญ่เกือบเท่าโทรศัพท์มือถือ พอตกลงมาต้นไม้ตายหมด ต้องปลูกใหม่ ร้านส้มตำ ตู้ใส่ผักลั้มนครีนไปทั้งตู้ ก็ต้องเข้าไปช่วย

ตอนที่เกิดเหตุการณ์สึนามิ มีหลายหน่วยงานเข้าไปช่วย มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ซึ่งมีหน้าที่ตรงนั้นก็เข้าไปช่วย ส่วนของมูลนิธิชัยพัฒนา ก็เข้าไปช่วยหลายอย่าง ตัวฉันทันเองคุมอยู่ ๕ ทีม ให้ไปตรวจในเรื่องต่างๆ เพื่อเข้าไปช่วยเหลือประชาชน

บางครั้งไปต่างประเทศ ไม่ต้องมีองค์กรรักษามาคอยรักษาความปลอดภัย ให้องค์กรออกไปดูแลช่วยเหลือคนที่ประสบภัยน้ำท่วม แล้วติดตามงานทางอีเมลล์ เขาจะอีเมลล์มารายงาน ฉันทักอีเมลล์ส่งต่อให้ ดร.สุเมธ และคนที่เกี่ยวข้อง งานก็ยังเดินไปได้

อย่างคราวที่เรื่อน้ำตาลล่ม ฉันอยู่ที่ประเทศอียิปต์ มีคนเสนอความคิดเห็นส่งอีเมลมา แนะนำให้ต่อท่อเป่าลมให้น้ำตาลจมลึกลงไปกว่านี้ ชาวบ้านบางคนก็แนะนำให้ทำท่อลงไปให้ลึกกว่านี้ แล้วเป่าให้น้ำตาลขึ้นมา คงต้องถามช่างหรือผู้เชี่ยวชาญก่อนว่าทำได้หรือไม่ เพราะน้ำตาลหนักกว่าน้ำ มีคนสนใจและแนะนำมาเรื่อยๆ

บางทีก็มีคนถวายฎีกาทางอีเมล อย่างเช่นตอนที่มีคนบุกรุกที่มูลนิธิชัยพัฒนา เจ้าหน้าที่ต้องปิดประตูเพื่อไม่ให้เข้ามาบุกรุก เลยมีคนถวายฎีการ้องเรียนว่าผ่านเข้าที่ของตัวเองไม่ได้ เนื่องจากต้องผ่านที่ของมูลนิธิฯ ซึ่งเคยเปิดให้ชาวบ้านผ่านได้ พอฉันทราบก็เข้าไปดูแล ในที่สุดก็ตกลงกันได้ด้วยดี

การพัฒนาที่ทรงเรียนรู้จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ตั้งแต่จำความได้ ฉันคุ้นอยู่กับคำสองคำคือ การพัฒนา (Development) กับการทำบุญกุศล (Charity) มีผู้ให้บรรดาธิบายว่า ถ้าอยากช่วยแล้วบริจาคเงินหรือสิ่งของ โดยไม่ได้หวังว่าจะมีผลกำไรอย่างไรเกิดขึ้นเรียกว่า **“ทำบุญ”** แต่ถ้าหวังว่าสิ่งที่ดำเนินการจะเจริญก้าวหน้าต่อไปเรียกว่า **“พัฒนา”**

การพัฒนาเป็นเรื่องกว้างมีหลายด้าน ต้องทำกันอย่างต่อเนื่อง และมักต้องใช้เวลาาน เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาการเกษตร การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาที่ดิน การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาทางการแพทย์ ฯลฯ

ข้อคิดบางประการในด้านการพัฒนา

จากการมีโอกาสตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในการเสด็จพระราชดำเนินในท้องถิ่นต่างๆ ตั้งแต่ยังเยาว์วัย ได้มีโอกาสทำงานพัฒนาอย่างจริงจัง ทำให้ได้สังเกตและได้วิเคราะห์วิถีชีวิตและความต้องการของกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่มในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน ขนบางกลุ่มอยู่ห่างไกลในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อความเป็นอยู่อย่างปกติ ขาดการบริการสาธารณะ เช่น การศึกษา การดูแลสุขภาพอนามัย ฯลฯ ในหลายกรณีเขาขาดแม้กระทั่งความจำเป็นระดับพื้นฐาน

จึงได้ข้อคิดบางประการที่สำคัญในด้านการพัฒนา คือ **“การพัฒนาประเทศ (ปฏิรูป) ให้ทันสมัย” (Modernization)** ต่างจาก **“การสร้างประเทศตามแบบอย่างตะวันตก” (Westernization)** และ **“การพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน”** อาจจะก่อปัญหามากกว่าการแก้ปัญหา เช่น การเพาะปลูก

ใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงที่เป็นพิษจำนวนมากเกินพอดี เป็นอันตรายต่อสุขภาพทั้งคนและสัตว์ในบริเวณนั้น อาจจะทำให้ดินเสีย เพาะปลูกไม่ได้มากเท่าเดิม เป็นการผลิตหรือทำการแบบที่เรียกกันว่า รวยแล้วเลิก

ส่วน “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development) คำศัพท์เดิมเรียกว่า “**วัฒนาถาวร**” หมายถึง การพัฒนาที่บุคคลจะได้ประโยชน์ต่อเนื่อง ในระยะยาว ไม่สูญเสียทรัพยากรมากเกินไป โดย “**การพัฒนา**” (Development) จะต้องสมดุลกับ “**การอนุรักษ์**” (Conservation) เช่น ในการสร้าง เขื่อนกักเก็บน้ำ ต้องดูว่าจะเสียทรัพยากรอื่นๆ ที่ควรรักษาไว้หรือไม่ อย่างไร เป็นต้น

หน้าที่และวิธีการของนักพัฒนา

นักพัฒนาจะต้องมีหน้าที่และวิธีการทำงานที่เป็นกระบวนการ “**หน้าที่**” คือช่วยให้บุคคล พื้นที่เป้าหมาย หรือกิจการ ที่ตนรับผิดชอบมีความเจริญก้าวหน้าขึ้น ส่วน “**วิธีการของนักพัฒนา**” มีหลายขั้นตอน และหลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับงานพัฒนาที่ทำ

จะขอยกตัวอย่างการทำงาน พัฒนาชุมชนอย่างง่ายๆ ที่เคยปฏิบัติ ก่อนอื่นจะต้อง**หาข้อมูล** รวบรวมปัญหา สภาพทั่วไปของท้องถิ่นและชุมชน ทั้งในด้านภูมิศาสตร์และสังคม ซึ่งควรดูทั้งข้อมูลจากเอกสาร การออกสำรวจ และข้อมูลจากบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลในพื้นที่และบุคคลที่เคยปฏิบัติงานมาแล้ว ทั้งนี้ **การมีความรู้ด้านภูมิศาสตร์และแผนที่** โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดพื้นที่ทางการเกษตร อุตสาหกรรม การตั้งถิ่นฐาน จะทำให้ทราบระยะทาง ลักษณะพื้นที่ รวมทั้งข้อมูลอื่นๆ ที่จะนำมาใช้เป็น ฐานความรู้ในการปฏิบัติงาน

จากนั้น จะต้อง**เขียนโครงการ** บ่งให้เห็นชัดถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ สภาพปัญหา วิธีการแก้ปัญหา ช่วงเวลาปฏิบัติงาน งบประมาณที่จำเป็นต้องใช้และแหล่งงบประมาณ (อาจต้องหาตนเอง) และเมื่อเริ่มดำเนินโครงการแล้ว จะต้องให้ความสนใจ **ไปดูแลและคอยแนะนำ** รวมทั้งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ระหว่างการทำงาน เพื่อให้สามารถทำงานในขั้นต่อไปได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

เมื่อโครงการประสบความสำเร็จแล้ว ควรจะมี **การถ่ายทอดเทคโนโลยี** เช่น การจัดการอบรม (Training) การจัดการงานแก่เจ้าหน้าที่และบุคคลเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยให้มีความรู้ในงานที่ทำ และความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องดีขึ้น รวมทั้งเกิดความตื่นตัวต่อการใฝ่รู้ ได้แนวความคิดใหม่ๆ เช่น อาจนำคนที่เคยทำงาน ที่แห่งหนึ่งไปดูงานอีกแห่ง และที่สำคัญจะต้องมี

การประเมินผลโครงการ (Monitoring) เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น ทั้งในระหว่างดำเนินโครงการและ เป็นบทเรียนสำหรับการจัดทำโครงการใหม่ครั้งต่อไป

งานพัฒนาเป็นงานระยะยาว... ต้องช่วยกันทำในแต่ละช่วง

อย่างไรก็ตาม งานพัฒนาเป็นงาน ระยะยาว ชั่วชีวิตคนหนึ่งก็ทำไม่เสร็จ ต้องช่วยกันทำ ในแต่ละช่วง คนใหม่ก็ต้องฟังจากคนเก่า เช่น สมุด แผนที่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้กรมแผนที่พิมพ์ขึ้นนั้น ก็จะได้เห็นแผนที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่ที่ทำในสมัยรัชกาลที่ ๕ เพื่อจะเป็นแนวคลอง ต่างๆ ว่าระบบที่ทำไว้นั้น สอดคล้องกับระบบของ ธรรมชาติอย่างไร ถ้าจะทำอะไรต่อและทำตามแนวนั้น ก็จะทำให้งานไปในแนวเดียวกัน วางเป้าหมาย ความสำเร็จได้ ไม่มีน้ำไหลกลับขวางทาง เป็นต้น เพราะดูจากแผนที่เก่า ก็จะเห็นได้ชัดว่าน้ำจากที่ไหน ไปลงคลองไหน จากไหนไปต่อไหน เป็นสภาพอย่างไร หรือระบบการชลประทานในทุ่งรังสิตสมัยนั้น ทำนวางระบบแนวคลองมาอย่างไร อันนี้ก็จะช่วยได้ ในการพัฒนา

พระองค์ทรงงานจนรู้สึกเป็นชีวิตประจำวัน

พระองค์ก็ทรงเหนื่อยเหมือนกัน แต่ทรงไม่บ่น ทรงงาน ๓๖๕ วัน ตลอด ๒๔ ชั่วโมง โดยจะมีเสียงวิทยุดังมาตลอด และยังมีอุปกรณ์สำหรับติดตามข่าวสารพัดอย่าง พระองค์ก็ทรงพยายามสอน ถ่ายทอดให้ฉัน เช่น ไฟฟ้าก็แอมแปร์ กั้วตต์ ก็โวลต์ พระองค์ทรงฟังคลื่นวิทยุหลายเครือข่าย ถึงทรงรู้ว่า มีน้ำท่วม ไฟไหม้ตรงไหน มีอะไรพระองค์ก็ทรงให้ความช่วยเหลือได้ทันท่วงที ตรงนี้คงไม่เรียกว่าพัฒนา เป็น “บรรเทาสาธารณภัย” มากกว่า

เดี๋ยวนี้ก็ยังทรงทำอยู่เลย พระองค์ทรงงานแบบนี้จนรู้สึกว่าเป็นชีวิตประจำวันของพระองค์ จะทรงมีของพระราชทานวางไว้ตามกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนตลอด พอเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมฉับพลัน ก็สามารถนำไปมอบให้ชาวบ้านได้ทันที แต่ว่าตอนหลังๆ พาหนะอาจจะชำรุดไปบ้าง ก็กำลังให้เขาซ่อมและทำใหม่ ขณะเดียวกันก็พยายามหาเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน

พระองค์ทรงสนพระทัยในการช่วยเหลือราษฎรเป็นอย่างมากและยังทรงงานอยู่ ตรงไหนที่พระองค์เสด็จฯ ไรว ก็เสด็จฯ อย่างเมื่อเร็วๆ นี้ ก็เสด็จฯ ไปทรงเปิดคลองลัดโพธิ์ และสะพานภูมิพล ส่วนผู้รับผิดชอบโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ ก็ทำงานอย่างต่อเนื่อง และมาถวายรายงาน พระองค์ก็ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยในการดำเนินงาน

แม่ประทับ ณ โรงพยาบาล... ยังทรงห่วงใยประชาชน

การเลี้ยงของรถ และสำรวจจุดจราจรที่สำคัญๆ เช่น ตามอนุสาวรีย์ สีแยก หรือวงเวียนต่างๆ ว่าควรจะทำแบบถนนให้มีรูปร่างแบบไหน ขนาดเท่าไร ตรงไหนควรมีสะพาน หรือควรมีอะไร เพื่อให้การจราจรเคลื่อนตัวได้อย่างลื่นไหล

ขณะนี้ แม้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะประทับ ณ โรงพยาบาลศิริราช ก็ยังทรงงานเพื่อจะช่วยเหลือพสกนิกรอยู่ตลอดเวลา ทรงมีพระราชดำริแก้ไขปัญหาการจราจรบริเวณใกล้เคียงโรงพยาบาลศิริราชที่หนาแน่นมากทั้งทางบกและทางน้ำ เนื่องจากพระองค์ทรงทำเรื่องการจราจรอย่างต่อเนื่องมาตลอด พระองค์จะทรงมอบหมายให้ตำรวจไปดูตามจุดต่างๆ คำนวณ

“...การพัฒนาบ้านเมืองหรือพัฒนางานทุกอย่างให้เจริญยิ่งขึ้นไปนั้น

ไม่ควรมีลักษณะเป็นการก้าวหน้าอันล้มเหลว.

หากจำเป็นต้องเริ่มต้นจากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ก่อน

แล้วค่อยๆ สร้างเสริมให้ก้าวหน้ามั่นคงขึ้นเป็นลำดับ

สำหรับเป็นรากฐานที่สามารถรองรับความเจริญ

และความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะเกิดตามมาตามผลของการพัฒนา.

มิใช่มุ่งแต่จะพัฒนาให้รู้หน้า

ด้วยการทุ่มเทกำลังทรัพย์ กำลังคน ตลอดจนอุปกรณ์ทุกอย่าง

เพื่อให้ได้ผลเร็วที่สุดและมากที่สุด ซึ่งจะทำให้รากฐานทานไม่อยู่.

การพัฒนาซึ่งอุตสาหะลงทุนลงแรงไปมากมายก็จะล้มเหลวลงอย่างน่าเสียดาย

ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม

และอื่นๆ ต่อตามมา ดังที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน.

ดังนั้น การพัฒนางานพัฒนาบ้านเมืองให้ก้าวหน้า

จึงต้องคำนึงถึงรากฐานเดิมอยู่ตลอดเวลา.

ถ้าเห็นว่าความเจริญก้าวหน้าเกินกว่าฐานรองรับ

ก็ต้องกลับมาเสริมฐานให้กว้างขวางมั่นคง

จนมีกำลังเพียงพอก่อนจึงค่อยพัฒนาต่อ. ...”

พระราชโฆวาท

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

๑๒ มกราคม ๒๕๔๐

บทนำ

เรียนรู้การทรงงานสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

บทความพระราชทานจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นโปรดเกล้าฯ พระราชทานบทความเรื่อง “เรียนรู้การทรงงานสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ” แก่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เพื่อเผยแพร่เป็นบทนำของหนังสือเล่มนี้ ซึ่งสำนักงานฯ รู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้

สำนักงานฯ ขอน้อมอัญเชิญบทความพระราชทานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เผยแพร่ให้ปวงชนชาวไทยได้เรียนรู้และซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และดำเนินตามรอยพระยุคลบาท โดยนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศต่อไป ดังนี้

เดินตามรอยเท้าพ่อ

ฉันเดินตามรอยเท้าอันรวดเร็วของพ่อโดยไม่หยุด

ผ่านเข้าไปในป่าไผ่ ' นากลัว่ ทิบ

แผ่ไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด มีดและขว้าง

มีต้นไม้ใหญ่เหมือนหอคอยที่เข้มแข็ง

พ่อจำ... ลูกหิวจะตายและเหนื่อยด้วย

ดูซิจะ เลือดไหลออกมาจากเท้าทั้งสองที่บาดเจ็บของลูก

ลูกกลัวงู เสือ และหมาป่า

พ่อจำ... เราจะถึงจุดหมายปลายทางไหม ?

ลูกเอ๋ย... ในโลกนี้ไม่มีที่ไหนดอกที่มีความรื่นรมย์

และความสบายสำหรับเจ้า

ทางของเรามีได้ปูด้วยดอกไม้สวยๆ

จงไปเถิด แม่มันจะเป็นสิ่งบีบคั้นหัวใจเจ้า

พ่อเห็นแล้วว่า หนามตำเนื้ออ่อนๆ ของเจ้า

เลือดของเจ้า เปรียบดังทับทิมบนใบหญ้าไถลน้ำ

น้ำตาของเจ้าที่ไหลต้องพุ่มไม้สีเขียว

เปรียบดังเพชรบนมรกตที่แสดงความงดงามเต็มที่

เพื่อนมนุษย์ชาติ... จงอย่าละความกล้า

เมื่อเผชิญกับความทุกข์ ให้อดทนและสุขุม

และจงมีความสุขที่ได้ยึดอุดมการณ์ที่มีค่า

ไปเถิด... ถ้าเจ้าต้องการเดินตามรอยเท้าพ่อ

พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
จากหนังสือ “มณีพลอยร้อยแสง” จัดพิมพ์โดยโรงเรียนจิตรลดา เมื่อปี ๒๕๑๙

บทความพระราชทาน
เรื่อง “เรียนรู้การทรงงานสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมุ่งมั่นอย่างวิริยะ และอดุสาหะที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุข อยู่ดีกินดี ด้วยการเสด็จพระราชดำเนิน ไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรเพื่อทรงศึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้แก่ราษฎรในทุกพื้นที่ ของประเทศไทย โดยได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมาย เพื่อพัฒนาประชาชน และประเทศให้ก้าวหน้าหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยทรงยึดหลักในการดำเนินโครงการว่าต้องเป็น การพัฒนาที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งประโยชน์

---

๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการทรงงานพัฒนาประเทศของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา. (๒๕๕๔)

ให้เกิดแก่ส่วนรวมและประเทศชาติอย่างแท้จริง จึงจะเป็น “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการเสด็จออกมหาสมาคม ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๙ ความตอนหนึ่งว่า

“...ทุกวันนี้ประเทศไทยยังมีทรัพยากรพร้อมมูล ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล ซึ่งเราสามารถนำมาใช้เสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์และเสถียรภาพอันถาวรของบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี ข้อสำคัญเราจะต้องรู้จักใช้ทรัพยากรนั้นอย่างฉลาด คือไม่นำมาทุ่มเทใช้ให้สิ้นเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์ หรือได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า หากแต่ระมัดระวังใช้ด้วยความประหยัดรอบคอบ ประกอบด้วยความคิดพิจารณาตามหลักวิชา เหตุผล และความถูกต้องเหมาะสม โดยมุ่งถึงประโยชน์แท้จริงที่จะเกิดแก่ประเทศชาติ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันยืนยาว...”

ในการปรับปรุงและยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดังกล่าว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงงานเคียงข้างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยพระองค์ทรงทำตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีพระราชประสงค์จะช่วยให้ราษฎรสามารถพึ่งตนเองได้ จึงจะเป็นการช่วยเหลืออย่างยั่งยืน ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานในพิธีเปิดการประชุมและนิทรรศการเรื่อง “มรดกสิ่งทอของเอเชีย : หัตถกรรมและอุตสาหกรรม” ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๕ ความตอนหนึ่งว่า

“...ข้าพเจ้าตั้งใจจะสรรหาอาชีพให้ชาวนาที่ยากจนเลี้ยงตัวเองได้เป็นเบื้องต้น ทั้งนี้เนื่องจากข้าพเจ้าได้มีโอกาสตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปเยี่ยมราษฎรตามชนบทมาหลายสิบปี ได้พบว่าราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวนาชาวไร่ที่ต้องทำงานหนัก และต้องเผชิญอุปสรรคจากภัยธรรมชาติมากมาย... ทำให้ชาวนาชาวไร่ยากจน การนำสิ่งของไปแจกราษฎรผู้ประสบภัยธรรมชาติ เป็นเพียงบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปรารภว่าเป็นการช่วยเหลือที่ไม่ยั่งยืน ควรจะหาวิธีอื่นที่ช่วยให้ราษฎรพึ่งตนเองได้...”

ทรงมุ่งพัฒนาชนบททางไกล ให้อยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยทุกข์สุขของราษฎรทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบททางไกลและทุรกันดาร จึงเสด็จพระราชดำเนินในท้องถิ่นต่างๆ เพื่อพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญเท่าที่จะทำได้ และข้อสำคัญคือ^๒ เมื่อเวลาเสด็จ

---

^๒ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานสัมภาษณ์ในรายการ พุดจาประสาช่าง ออกอากาศทางสถานีวิทยุจุฬาฯ คลื่นเอฟเอ็ม ความถี่ ๑๐๑.๕ เมกะเฮิรตซ์ โดย รศ.ดร.มนู วีรบุรุษ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และ รศ.ดร.วิชา จิวาลัย หัวหน้าภาควิชาวิศวกรรมสำรวจ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ขอพระราชทานสัมภาษณ์

ออกพัฒนา พระองค์จะต้องไปทอดพระเนตรให้เห็นพื้นที่จริงๆ จะต้องทรงรู้เสียก่อนว่าพื้นที่นั้นในด้านภูมิศาสตร์และภูมิสังคมเป็นอย่างไร โดยตรัสว่าการเสด็จด้วยพระองค์เองนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมาก จะได้มีความรู้สึกต่อพื้นที่นั้น และพระราชทานความช่วยเหลือได้ตรงกับความต้องการของประชาชน รวมทั้งช่วยให้พระองค์ทรงทราบสภาพพื้นที่ของประเทศไทยเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงสอนผู้ตามเสด็จฯ ให้รู้จักดูแผนที่และสังเกตภูมิประเทศ ดูภูเขา ทางน้ำ ต้นไม้ ชักถามผู้ที่อยู่ในพื้นที่ให้ทราบข้อมูลมากที่สุด การพัฒนานั้นไม่ใช่ว่าพระองค์จะเข้าไปในหมู่บ้านแล้วโปรดเกล้าฯ ว่าควรทำอะไร ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถก็ทรงงานในลักษณะเดียวกัน คือจะซักถามข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ โดยจะเน้นในการพัฒนาตัวบุคคล อาทิ การดูแลสุขภาพอนามัย และการส่งเสริมอาชีพช่างฝีมือ

งานหลักของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคือ พัฒนาปัจจัยในการผลิตเพื่อการกินอยู่ของคนในท้องถิ่น ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือการหาน้ำให้เพียงพอแก่การเพาะปลูก โดยทรงเล็งเห็นว่าน้ำเป็นส่วนสำคัญที่สุดของชีวิต และเป็นปัจจัยในการผลิตพืชผลต่างๆ รวมทั้งทรงทำพร้อมกันในทุกด้านเพื่อให้ประชาชนสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยพึ่งพาปัจจัยภายนอกให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

พระองค์มีพระราชดำรัสอยู่เสมอว่าจะต้องให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี จึงทรงช่วยรักษาพยาบาลอุปกรณ์ผู้เจ็บป่วย นอกจากนั้น ทรงเห็นความสำคัญว่าต้องช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษา มีความรู้อย่างน้อยให้อ่านออกเขียนได้ สามารถอ่านเอกสารของทางราชการ และเพื่อได้รับความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ

ดังนั้น ^๓ ตั้งแต่เกิดมาจำความได้ จึงเห็นทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงคิดหาวิธีการต่างๆ ที่จะยกฐานะความเป็นอยู่ของคนไทยให้ดีขึ้น และได้ตามเสด็จฯ เห็นความทุกข์ยากลำบากของพี่น้องเพื่อนร่วมชาติ ก็คิดว่าช่วยอะไรได้ควรช่วย ไม่ควรนิ่งดูตาย เห็นจะเป็นเพราะความเคยชิน เมื่อโตขึ้นพอมีแรงทำอะไรได้ก็ทำอย่างอัตโนมัติ และเป็นเหตุที่ทำให้ชอบการพัฒนาช่วยเหลือประชาชน รวมทั้งเป็นหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ต้องทำประจำอยู่แล้ว และอีกประการหนึ่งรู้สึกเสมอว่าการเป็นเจ้าฟ้านั้นได้เปรียบผู้อื่นหลายอย่าง จึงควรนำข้อได้เปรียบนั้นมาทำประโยชน์แก่ผู้อื่น

^๓ สมเด็จพระเทพฯ : บางแง่มุมแห่งความคิดคำนึง. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานสัมภาษณ์พิเศษ วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับพิเศษ ธันวาคม ๒๕๒๘ หน้า ๕

ประสบการณ์ตามเสด็จฯ ไปทรงงานในถิ่นทุรกันดาร

ประสบการณ์ในการตามเสด็จพระราชดำเนินมีมากมายเล่าเท่าไรไม่จบออกไปทุกครั้งก็ได้ความรู้ ความคิด และมีประสบการณ์ใหม่ๆ โดยเมื่อครั้งข้าพเจ้ายังเป็นเด็ก จำได้ว่าจะทรงจัด “ทีมพัฒนา” ออกไปเยี่ยมราษฎร กิจกรรมที่ไปทำกันนั้นข้าพเจ้าจำไม่ได้ว่ามีอะไรบ้าง แต่ที่แน่ๆ คือมีหน่วยแพทย์

เคลื่อนที่มีการไปสำรวจความเป็นอยู่ของคน เมื่อออกไปพัฒนาแล้วต้องเขียนรายงานถวายด้วย บางทีก็รู้สึกสงสัยว่ามีคนโน้นคนนี้มาหาท่านด้วยปัญหาที่เจ้าตัวแก้มไม่ตก หรือมีปัญหามาก เคยทูลถามพระองค์ทรงคิดได้อย่างไรว่า ควรจะทำอย่างไรกับคนไหน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ รับสั่งว่า ถ้าเรามีความรักและความห่วงใยก็ย่อมทำได้

ความจริงพระองค์มีเครื่องช่วยจำเหมือนกันคือการจดบันทึก พระองค์ทรงเรียกว่า “สมุดทอดพระเนตร” โดยจะทรงบันทึกเรื่องโน้นเรื่องนี้ที่ทรงนึกขึ้นได้ว่าควรทำตามข้อสังเกตในสถานที่เสด็จพระราชดำเนิน เช่น คนจน คนป่วย คนมีลูกมากที่ต้องจัดให้มีอาชีพ ให้ลูกมีโอกาสศึกษาเล่าเรียน คนมีเรื่องกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณ เรียกได้ว่าไม่ลืมเรื่องของใครเลย ภายหลังมีข้าราชการบริพาร รับผิดชอบจดไปแต่ละแผนก พระองค์ก็ยังทรงจดของพระองค์เองอยู่ สุดท้ายทรงให้บันทึกข้อมูลไว้ในคอมพิวเตอร์ด้วย

^๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (๒๕๕๕). สมเด็จพระแม่กับการศึกษา. หน้า ๗๕

^๕ เล่มเดียวกัน. หน้า ๗๗

วิธีการทรงงาน และการทำงานของขบวนตามเสด็จฯ

^๖คติที่พระราชทานให้เป็นหลักของการทำงานมีอยู่มาก เช่นว่าเราไปไหนก็มีพาหนะมีคนมาอำนวยความสะดวกมากมาย ฉะนั้นต้องพยายามทำให้การไปของเรามีประโยชน์คุ้มค่าที่สุด เราอย่าคิดหวังยึดใครเป็นที่พึ่ง แต่ต้องทำตัวให้เป็นที่พึ่งของคนได้ คนที่มาขอความช่วยเหลือเรา นั้นเป็นคนยากจนที่มีความเป็นอยู่ที่ลำบาก หาเช้ากินค่ำ จะต้องรับช่วยเหลือเขาทันที จะโปรอเอาไว้อ่อนไม่ได้ และประการสำคัญคือ “การให้โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง”

^๗ เวลาออกไปทรงเยี่ยมราษฎรมีคนมาเฝ้ามากมาย ฉะนั้นจึงต้องมีข้าราชการที่ตามเสด็จฯ ไปมาก ข้าราชการบริพารแต่ละคน เวลาตามเสด็จฯ จะต้องมียุกรณ์ติดตัวไปให้ครบรวมทั้งของส่วนตัว เช่น ไฟฉาย สมุดจด และแผ่นกระดาษสำหรับเขียนข้อความติดสิ่งของและรายชื่อบุคคลที่เข้าเฝ้าฯ เครื่องเขียน สำหรับจด มีทั้งปากกาเล็กสำหรับจดธรรมดา ปากกาโตสำหรับเขียนข้อความในแผ่นกระดาษ ถุงพลาสติก

---

^๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (๒๕๕๕). สมเด็จพระแม่กับการศึกษา. หน้า ๘๐

^๗ เล่มเดียวกัน. หน้า ๘๐

สำหรับใส่สมุดที่จะเขียนกลางสายฝน สมุดที่ใช้จดส่งตัวคนไข้เข้าโรงพยาบาล เลื่อนสำหรับแจกราษฎร ก็ต้องถือไปด้วย

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาเสด็จพระราชดำเนินด้วยเฮลิคอปเตอร์ไปกันได้น้อยคน คนที่ไปก็ต้องเป็นประโยชน์ที่สุด ต้องถือของแจกราษฎร เช่น เสื้อยืดเด็ก ผ้าขนหนู ขนมหิงเกศตร (ขนมทำด้วยถั่วเหลือง) เกลือไอโอดีน ฯลฯ ในรถที่นั่งกันไปยังให้มีค้อน เพื่อเกิดมีปัญหาคัดช่องประตูรถเปิดไม่ได้ยังพอใช้ค้อนทุบออกมาได้ เวลานั้นรถคันหนึ่งๆ ก็ให้นั่งไปหลายๆ เพื่อประหยัดที่ เป็นต้น ซึ่งแต่ก่อนข้าพเจ้าก็มีโอกาสได้รับการฝึกฝนเช่นนี้ ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่วางเป็นระเบียบเหมือนกัน

๘ ขณะทรงเยี่ยมราษฎร เมื่อมีผู้ขอพระราชทานพระมหากรุณาฯ หรือโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระมหากรุณาฯ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไร ต้องไปสัมภาษณ์เพื่อจดข้อมูลไว้ โดยมีวิธีการซักถามประวัติของผู้ที่จะส่งเคราะห์ ถามถึงครอบครัว ลูกเต้า วิธีการทำมาหากิน รายได้และความสามารถของแต่ละคน

๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (๒๕๕๕). สมเด็จพระแม่กับการศึกษา. หน้า ๗๕

ใช้เวลาให้น้อยที่สุด พูดให้ดี สุภาพ ไม่ให้คนถูกถามตกใจจนพูดไม่ออก พระองค์ได้พระราชทานคำแนะนำไว้ว่า ถ้ามีเวลาน้อยที่สุดจะต้องรู้ที่อยู่เขาเสียก่อน จะได้ให้เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่บ้านเมืองอื่นๆ ช่วยติดต่อไปภายหลังได้ เพื่อคิดพระราชทานความช่วยเหลือ และการช่วยเหลือก็ต้องทำระยะยาว ให้ความรู้ในการประกอบอาชีพจนเขาตั้งตัวได้ ไม่ใช่ทำให้เขามีความหวังแล้วทิ้ง ต้องดูแลให้เขาได้รับความช่วยเหลือจริงๆ และสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

ข้อคิดและเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ

จากการตามเสด็จฯ ทรงงานพัฒนาของทั้ง ๒ พระองค์ ช่วยให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้กระบวนการพัฒนาที่นำไปสู่ความก้าวหน้าหรือความเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น และนำมาซึ่งข้อคิดบางประการคือ **การพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน** อาจจะทำให้ก่อปัญหามากกว่าการแก้ปัญหา เช่น การเพาะปลูกใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงที่เป็นพิษจำนวนมากเกินพอดี เป็นอันตรายต่อสุขภาพของทั้งคนและสัตว์ในพื้นที่บริเวณนั้น อาจจะทำให้ดินเสีย เพาะปลูกไม่ได้มากเท่าเดิม การพัฒนาจึงต้องรักษาสมดุลกับการอนุรักษ์ เช่น ในการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำ ต้องดูว่าจะเสียทรัพยากรอื่นๆ ที่ควรรักษาไว้หรือไม่ อย่างไร เป็นต้น

นอกจากนี้ การพัฒนาเป็นเรื่องกว้างและมีหลายด้าน ต้องทำกันอย่างต่อเนื่อง และมักต้องใช้เวลาาน เช่น “การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) จะต้องวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ การลดปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ การพัฒนาบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น การพัฒนาการเกษตร (Agricultural Development) อาทิ การเพิ่มเนื้อที่การผลิต การเพิ่มผลิตภาพการผลิต หรือ Productivity เช่น ในพื้นที่เท่าเดิม สามารถเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น การเพิ่มผลผลิตสื่อความว่ามีผลผลิตเพิ่มขึ้น อาจเพราะการขยายพื้นที่เพาะปลูกหรือการเพิ่มทรัพยากรต่างๆ ในการผลิต และการพัฒนาเทคโนโลยีการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

การพัฒนาสังคม (Social Development) มีหลายอย่าง เช่น สร้างความเท่าเทียมระหว่างชนเผ่าต่างๆ กลุ่มคนในสังคม ความเท่าเทียมระหว่างชายและหญิง การให้สิทธิเสรีภาพแก่บุคคลที่มี

---

^๙ บทความพระราชทาน พลเอกหญิง ศาสตราจารย์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่องถนนสายรุ่งเรืองนำสู่สุข วารสารทางวิชาการ พ.ศ. ๒๕๔๘ สภาอาจารย์ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

ความจำเป็นในชีวิตต่างๆ กัน เช่น ผู้พิการ พัฒนาจิตใจคนให้มีคุณธรรม เป็นต้น **การพัฒนาการศึกษา** (Educational Development) อาทิ การกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การอบรมครู บุคลากรทางการศึกษา **การพัฒนาการเมือง** (Politic Development) ให้เป็นไปทางประชาธิปไตย หรือให้เกิดความสงบ ความมั่นคง ต้องสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนในชาติ การพัฒนาองค์กรประชาชน พัฒนาการบริหาร การแก้ปัญหาคอรัปชั่น และวิธีการอื่นๆ เป็นต้น

การที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสตามเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ช่วยให้ข้าพเจ้าเห็นความสำคัญของการพัฒนาว่า **“การพัฒนาบ้านเมืองหรือการพัฒนางานทุกอย่างให้เจริญยิ่งขึ้นไปนั้นไม่ควร มีลักษณะเป็นการก้าวหน้าจนลืมหูลืมหลัง หากจำเป็นต้องเริ่มต้นจากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ก่อน แล้วค่อยๆ**

---

^{๑๐} พระราโชวาท สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๐

สร้างเสริมให้ก้าวหน้ามั่นคงขึ้นเป็นลำดับ สำหรับเป็นรากฐานที่สามารถจะรองรับความเจริญและความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะเกิดตามมาจากผลของการพัฒนา มิใช่มุ่งแต่จะพัฒนาให้รู้หน้าด้วยการทุ่มเทกำลังทรัพย์ กำลังคน ตลอดจนอุปกรณ์ทุกอย่าง เพื่อให้ได้ผลเร็วที่สุดและมากที่สุด ซึ่งจะทำให้รากฐานทอนไม่อยู่ การพัฒนาที่อุตสาหกรรมลงทุนลงแรงไปมากมายก็จะล้มเหลวลงอย่างน่าเสียดาย ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และอื่นๆ ตามมา ดังที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

ดังนั้น การพัฒนาบ้านเมืองให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน จึงต้องคำนึงถึงรากฐานเดิมอยู่ตลอดเวลา ถ้าเห็นว่าความเจริญก้าวหน้าเกินกว่าฐานรองรับ ก็ต้องกลับมาเสริมฐานให้กว้างขวางมั่นคง จนมีกำลังเพียงพอก่อนจึงค่อยพัฒนาต่อไป

ทรงยึดแนวพระราชดำริเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนา

จากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงให้ความสำคัญและตรัสเสมอว่า “คน” เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนา ข้าพเจ้า จึงได้นำแนวพระราชดำริในการทรงงานพัฒนาประเทศของพระองค์มาประยุกต์ใช้ในวิธี

ดำเนินงานโครงการพัฒนาด้านต่างๆ ที่ข้าพเจ้าริเริ่มขึ้น ด้วยพอจะมีความรู้และความสนใจในเรื่องสุขภาพอนามัยและการศึกษา ข้าพเจ้าจึงมุ่งเน้นงานพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในท้องถิ่นทุรกันดาร เพื่อจะได้เติบโตใหญ่เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไป

ข้าพเจ้าได้ยึดหลักการดำเนินงาน ^{๑๑}ซึ่งได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ดังนี้

๑. การพึ่งพาตนเอง โดยเน้นให้ทุกคนได้ช่วยเหลือตนเองก่อนเป็นอันดับแรก เช่น การให้เมล็ดพันธุ์พืชผัก พันธุ์สัตว์ เพื่อผลิตอาหารไว้บริโภคเอง แทนที่จะให้อาหารโดยตรง สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ต่อไป เป็นต้น

๒. การมีส่วนร่วม เน้นให้ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการทำโครงการได้มีส่วนในการช่วยคิด ช่วยทำ อาทิ การที่ผู้ปกครองและเด็กต้องร่วมกันวางแผนและทำการผลิตทางการเกษตร จัดเวร ในการประกอบอาหารกลางวัน ซึ่งมีผลทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของได้เรียนรู้และเข้าใจ ในกิจกรรมที่ทำอยู่

๓. การพัฒนาแบบองค์รวมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ไปพร้อมๆ กัน นอกจากนี้นักกลุ่มเป้าหมายจะต้องได้รับความรู้จากกิจกรรมที่ทำ และสามารถนำความรู้ ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตต่อไปได้ อาทิ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน มีวัตถุประสงค์ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหาร มีการดำเนินกิจกรรมให้ความรู้ด้านเกษตรกรรมและกลุ่มเป้าหมาย ได้ปฏิบัติจริงทั้งการปลูกและประกอบอาหาร

---

^{๑๑} เว็บไซต์ โครงการพัฒนาตามพระราชดำรินในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี <http://kanchanapisek.or.th>

๔. การพัฒนาระบบประสานงานความร่วมมือจากทุกส่วน ในการช่วยเหลือจากภาครัฐบาล และภาคเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ มีการจัดทำแผนงานหลักของโครงการทุกๆ ระยะ ๕ ปี เพื่อให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางทำงานต่างๆ มีความก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. การพัฒนาผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยมีการอบรม การประชุม สัมมนา การศึกษาดูงาน เพื่อให้ความรู้และเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ปฏิบัติงานโครงการเป็นประจำ รวมทั้งมีการประเมินและรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงความก้าวหน้าของโครงการ และสามารถนำไปปรับปรุงการดำเนินงานได้

๖. การยึดหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมการพัฒนาต่างๆ จะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และนำภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้

ข้าพเจ้าเริ่มดำเนินงานในสถานศึกษาก่อน หากท้องถิ่นใดยังไม่มีสถานศึกษาก็จะเข้าไปรวมกลุ่มเด็กในพื้นที่จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือโรงเรียน แล้วทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านกระบวนการทางการศึกษา เช่น โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร การส่งเสริมอนามัยแม่และเด็ก การส่งเสริมโภชนาการเด็กเล็ก การป้องกันโรค การพัฒนาครู การพัฒนาห้องสมุดและสื่อการเรียน การสอน การจัดตั้งและพัฒนาสถานศึกษา การพัฒนาการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาอาชีพและสหกรณ์ โรงเรียน การอนุรักษ์วัฒนธรรม หลังจากนั้นจึงขยายการพัฒนาไปสู่ชุมชน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน

ข้าพเจ้าขอยกตัวอย่างการดำเนินโครงการในระยะเริ่มต้น ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน ซึ่งจากการที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า คนเราถ้าสุขภาพอนามัยไม่ดีเจ็บไข้ได้ป่วย ก็จะไม่สามารถที่จะทำกิจการต่างๆ ต่อไป จึงเห็นว่านอกจากการช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาลแล้ว เรื่องการบริโภคอาหารที่ถูกต้องนั้นเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

^{๑๒}ในระยะแรก ข้าพเจ้าจึงใช้โรงเรียนในสังกัดตำรวจตระเวนชายแดนเป็นแหล่งศึกษา เพราะ

^{๑๒} เรียบเรียงจากพระราชดำรัส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสเสด็จฯ ไปในการประชุมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ณ กองบังคับการกองร้อยที่ ๕ ตำรวจตระเวนชายแดน อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๒๔

เห็นว่าเป็นโรงเรียนในเขตท้องถิ่นที่ห่างไกลการคมนาคม และมีภาวะที่ยากลำบากต่างๆ โดยในตอนเริ่มต้นมุ่งดำเนินงานในแง่ที่ว่า ทำอย่างไรเยาวชนที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนจะมีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ จึงคิดถึงเรื่องอาหารกลางวัน สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ วัสดุที่ใช้ในการประกอบอาหาร โดยส่วนใหญ่ก็คือพืชผลทางการเกษตร และประชาชนส่วนใหญ่ในเขตที่ประสบปัญหานั้นมีอาชีพเกษตรเป็นหลัก จึงพยายามเสริมในส่วนนี้ โดยการให้พันธุ์พืชผัก หรืออุปกรณ์สำหรับให้นักเรียนทำการเกษตร เพื่อนำผลผลิตที่ได้มารับประทาน

เท่าที่ทำมาได้ผลดี คือช่วยให้นักเรียนมีอาหารดีขึ้น และได้รับความรู้ทางด้านการเกษตร ในกรรมวิธีใหม่ๆ ได้เห็นความเสียสละของครูที่ช่วยดูแลนักเรียนให้มีทั้งสุขภาพและวิชาการดีขึ้น จึงได้ขยายงานไปในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั่วประเทศ โดยขณะนี้ทำเฉพาะโรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ส่วนที่อื่นๆ ได้พยายามแนะนำในเรื่องอาหารเท่าที่จะทำได้

นอกจากนี้ สืบเนื่องจากข้าพเจ้าสนใจเรื่องการศึกษามานานแล้ว เมื่องานฉลองพระนครครบ ๒๐๐ ปี ข้าพเจ้าได้เป็นประธานกรรมการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง ได้บูรณะอาคารหลังหนึ่ง ซึ่งแต่ก่อนเคยเป็นโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ขณะนั้นคิดอยู่ว่าการบูรณะอาคารสถานนั้นเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติในทางวัตถุ ควรทำควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านบุคคล ถ้าทำให้อาคารนี้เป็นโรงเรียนขึ้นมาใหม่ก็คงจะดีไม่น้อย ด้วยความช่วยเหลือของหลายฝ่าย ความคิดฝันของข้าพเจ้าก็เป็นจริง คือเกิดเป็น “โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ” ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) เท่าที่เปิดมาได้ผลน่าพอใจ มีชั้นเรียนตั้งแต่ศูนย์ปฐมวัย อนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีโครงการทดลองเปิดศูนย์ปฐมวัยสำหรับเด็กหุนหวดด้วย

สำหรับระดับอุดมศึกษานั้นเคยสอนมหาวิทยาลัย ขณะนี้สอนอยู่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกระดับ เมื่อมีโอกาสโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อตามเสด็จไปต่างจังหวัด ข้าพเจ้ามักหาเวลาไปดูโรงเรียนต่างๆ เพื่อหาความรู้และถ้าช่วยอะไรได้ก็จะช่วย ประเทศเรามีโรงเรียนค่อนข้างจะทั่วถึง ฉะนั้น โรงเรียนจึงเป็นแหล่งที่จะช่วยเผยแพร่ความรู้และบริการของทางราชการให้เข้าถึงชุมชนได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านการเกษตร การประกอบอาชีพแขนงต่างๆ และด้านสาธารณสุข

บทบาทของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศ

ในรอบ ๒ ทศวรรษที่ผ่านมาข้าพเจ้าเห็นว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่องานพัฒนาในหลายๆ ด้าน เนื่องจากเป็นการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาประยุกต์และสร้างสรรค์เพื่อช่วยในการทำงานเพิ่มผลผลิต

หรือแก้ปัญหาต่างๆ อันก่อให้เกิดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร เพื่อให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น

๑๓ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นในการสร้างนวัตกรรม (Innovation) คือ การเรียนรู้ การผลิต และการใช้ประโยชน์จากความคิดใหม่ให้เกิดผลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสีย อันจะเป็นโอกาสหรือความท้าทายในการนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ งานพัฒนาของเราจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำอย่างเป็นองค์รวม ตั้งแต่กระบวนการคิด วางแผน และการนำไปวิจัยและพัฒนาต่อยอด จนกระทั่งได้ผลผลิตเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสม ดังเช่นองค์ความรู้เทคโนโลยีอันเนื่องมาจากพระราชดำริอันหลากหลายที่ทรงพัฒนา

^{๑๓} บทความพระราชทาน พลเอกหญิง ศาสตราจารย์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับการพัฒนา วารสารทางวิชาการ พ.ศ. ๒๕๔๘ สถาอาจารย์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุด เพื่อนำมาช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และสังคมไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ อากาศใหม่ สวนอัมพร เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๒๒ ความตอนหนึ่งว่า

“...เทคโนโลยีนั้น โดยหลักการคือ การทำสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้น เทคโนโลยีที่ดีสมบูรณ์แบบจึงควรจะสร้างสิ่งที่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า และมีความสูญเปล่าหรือความเสียหายน้อยที่สุด แม้แต่สิ่งที่เป็นของเสีย เป็นของที่เหลือทิ้งแล้ว ก็ควรจะได้ใช้เทคโนโลยีแปรสภาพให้เป็นของใช้ได้ ในทางตรงข้าม เทคโนโลยีที่ใช้การได้ไม่คุ้มค่าก่อให้เกิดความสูญเปล่าและความเสียหายได้มาก ท่านทั้งหลายจะเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีที่บกพร่อง ไม่สมควรนำมาใช้ไม่ว่าในกรณีใด...”

ทรงเป็นแบบอย่าง นักพัฒนา เพื่อความยั่งยืนและความ อยู่ดีกินดีของราษฎร

โดยสรุปแล้วคือ มนุษย์
อาจจะพบความรู้ทางวิทยาศาสตร์
ต่อไปได้อีกไม่มีที่สิ้นสุด และสร้าง
เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูง
เพื่อที่จะสนองความต้องการ
ในด้านต่างๆ วิทยาศาสตร์ และ
เทคโนโลยีจึงเป็นเครื่องมือในการ
พัฒนาที่สำคัญ

อย่างไรก็ตาม การมีเทคโนโลยีอย่างเดียวไม่อาจเพียงพอที่จะสร้างความเข้มแข็งได้ หากผู้คน
หรือสังคมไม่รู้จักริธีการใช้ ขาดสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ หรือขาดความพร้อม
อันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม ดังนั้นความสำคัญจึงอยู่ที่
“**ความสมดุล**” เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการพิจารณาอย่างรอบคอบถี่ถ้วนในทุกมิติ
เพื่อสร้างความพร้อมและลดข้อจำกัด อันจะทำให้ผู้คนหรือสังคมเหล่านั้นได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยี
อย่างเต็มศักยภาพ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาท ในโอกาส
เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดงานพระจอมเกล้าลาดกระบังนิทรรศน์ ๒๖ ณ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๒๖ ความตอนหนึ่งว่า

“...การพยายามศึกษาวิทยาการและเทคโนโลยีอันก้าวหน้าทุกสาขาจากทั่วโลก
แล้วเลือกสรรส่วนที่สำคัญเป็นประโยชน์ นำมาปรับปรุงใช้ให้พอดีพอเหมาะ
กับสภาพและฐานะของประเทศเรา เพื่อช่วยให้ประเทศของเราสามารถนำเทคโนโลยี
อันทันสมัยมาพัฒนางานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่สิ้นเปลือง...”

^{๑๔} ทุกวันนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แม้จะ
ประทับ ณ โรงพยาบาลศิริราช ก็ยังคงทรงงานอยู่ โดยทรงใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ

^{๑๔} สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการทรงงานพัฒนาประเทศ
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา. (๒๕๕๔)

ในการทรงงาน อาทิ ทรงรับฟังข้อมูลข่าวสาร รวมถึงสถานการณ์ต่างๆ ของประเทศ จากวิทยุสื่อสาร และสื่อต่างๆ และการรายงานผลการดำเนินงานโครงการต่างๆ ผ่านทางคอมพิวเตอร์ ตลอดจนทรงสืบค้นข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยเรื่องการบริหารจัดการน้ำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ ทำรายงานถวาย และบางครั้งจะทรงให้คำแนะนำด้วย หากทรงพบว่าโครงการนั้นๆ มีปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน ในขณะที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ราชเลขาණการในพระองค์ฯ ติดตามผลการดำเนินงานโครงการต่างๆ และนำมาถวายรายงานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นแบบอย่างของนักพัฒนาที่ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะ โดยทรงทุ่มเทพระวรกายและพระสติปัญญา ดำเนินการทุกวิถีทางที่จะช่วยให้ประชาชนที่พระองค์ทรงรักได้มีความกินอยู่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งข้าพเจ้าเองได้ตั้งปณิธานที่จะเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท ในการช่วยเหลือประชาชนและประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน... เดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทต่อไป

